

Hanna-Maria Sippola
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK), diakoniatyö
Opinnäytetyö, 2021

OLEMME TEITÄ VARTEN -

**Suunnitelma kirkon oppilaitostyön aloittamisesta
IDEA-kampuksella Ikaalisissa**

TIIVISTELMÄ

Hanna-Maria Sippola

Olemme teitä varten – Suunnitelma kirkon oppilaitostyön aloittamisesta

IDEA-kampuksella Ikaalisissa

70 s., 4 liitettä

Kevät, 2021

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK), diakoniatyö

Tämä opinnäytetyö tehtiin työelämäyhteydessä SASKY koulutuskuntayhtymän ja Ikaalisten seurakunnan kanssa. Saskyn IDEA-kampuksella Ikaalisissa toimi kolme toisen asteen oppilaitosta: Ikaalisten kauppaoppilaitos, Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitos ja Ikaalisten lukio. Keväällä 2021 kyseisellä kampuksella opiskeli ja työskenteli yli 750 ihmistä. Ikaalisten seurakunta halusi aloittaa kirkon oppilaitostyön IDEA-kampuksella, koska siellä opiskelevien ja työskentelevien määrä oli suuri suhteessa koko Ikaalisten asukasluukuun.

Opinnäytetyö oli toiminnallinen ja kehittämispainotteinen. Sen tarkoituksena oli selvittää, millaista tukea IDEA-kampuksen opiskelijat ja henkilökunta halusivat ja tarvitsivat Ikaalisten seurakunnalta sekä millaista yhteistyötä tulevaisuudessa voitaisiin tehdä. Opinnäytetyön tavoitteena oli laatia suunnitelma, jonka avulla kirkon oppilaitostyö voitiin aloittaa toisen asteen oppilaitoksissa Ikaalisissa. Toiminnallinen produkti eli tuotos oli konkreettinen suunnitelma, jonka avulla yhteistyö voitiin saada alulle vuoden 2021 syksyllä.

Prosessin alussa kerättiin taustatietoa oppilaitosdiakoneilta, opiskelijoilta ja henkilökunnalta. Suunnitelma sisälsi yhteistyösopimuksen kirjoittamisen, oppilaitostyön periaatteita ja ehdotuksia oppilaitostyössä käytettävistä toiminnoista. Saadun palautteen perusteella tuotos oli toimiva ja sitä voi jatkossa muokata tarpeiden mukaan.

Asiasanat: kirkon oppilaitostyö, kohtaaminen, oppilaitosdiakonia, toisen asteen oppilaitokset

ABSTRACT

Hanna-Maria Sippola

We are for you – A plan for starting church work in educational institutions on the IDEA campus in Ikaalinen

70 p., 4 appendices

Spring, 2021

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Social Services

Option in Diaconal Work

Bachelor of Social Services

This thesis was a co-operational project with a strong connection to the school world as the partners were SASKY Municipal Education and Training Consortium and Ikaalinen parish. At the IDEA campus of Sasky, in Ikaalinen, three different upper secondary level educational institutes come together; Ikaalinen Business College, Ikaalinen College of Crafts and Design and Ikaalinen Upper Secondary School. During spring 2021, 750 people studied and worked at this campus. Ikaalinen parish wanted to start church work in educational institutions at the IDEA campus, as the number of people at the campus is so high in relation to the population of Ikaalinen.

The thesis is practice-based, with developmental matters kept in mind. The main aim was to study what kind of support the students and personnel at the IDEA campus would want and need from Ikaalinen parish, and what kind of collaboration could be done between these two parties in the future. A plan was made, which gave a good start for the church work at the upper secondary level educational institutes in Ikaalinen by the parish. This plan showed concrete steps which would be taken as a starting point for the collaboration in autumn 2021.

At the beginning of the process, some background information was gathered from deacons working in different institutes, from the students and from the personnel. The plan included writing the collaboration contract, principles of church work in educational institutions and suggestions for the activities to be started. According to gained response and feedback, the work fills its purpose and it can easily also be modified in the future.

Keywords: church work in educational institutions, encounter, diaconal work at institution of learning, upper secondary level educational institutes

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 KOHTAAMINEN JA VUOROVAIKUTUS	5
2.1 Vuorovaikutus, sosiaalinen kenttä ja viestintä	5
2.2 Kohtaaminen ja läsnä oleminen	7
2.3 Kuunteleminen, empatia ja dialogi	8
3 KIRKON OPPILAITOSTYÖ JA TOISEN ASTEEN KOULUTUS	13
3.1 Oppilaitostyön historiaa	13
3.2 Yleistä kirkon oppilaitostyöstä ja -yhteistyöstä	14
3.3 Oppilaitostyöntekijät ja heidän ydinosaamisensa	16
3.4 Kohtaaminen kirkon oppilaitostyön keskiössä	19
3.5 Kumppanuuden korit	22
3.6 Toisen asteen koulutus ja oppilashuolto Suomessa	24
3.7 Kirkon oppilaitostyö toisen asteen oppilaitoksissa	26
3.8 Oppilaitosdiakonia	27
4 YHTEISTYÖKUMPPANIT	32
4.1 SASKY koulutuskuntayhtymä ja IDEA-kampus	32
4.2 Ikaalisten seurakunta	34
5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET	38
6 SUUNNITELMAN KEHITTÄMISPROSESSI	40
7 SUUNNITELMA JA SEN ARVIOINTI	48
8 OMIA HUOMIOITA JA AJATUKSIA	53
LÄHTEET	58
LIITE 1. Ikaalisten seurakunnan strategia vuosille 2019–2022	63
LIITE 2. Sähköposti oppilaskuntien hallituksille marraskuussa 2020	64
LIITE 3. Suunnitelma oppilaitostyön aloittamisesta IDEA-kampuksella	66
LIITE 4. Esimerkki oppilaitosyhteistyösopimuksesta	69

1 JOHDANTO

Olen opiskellut elämäni aikana eri oppilaitoksissa peruskoulusta opistoihin, toisen asteen oppilaitoksiin ja korkeakouluihin. Jokaisessa oppilaitoksessa olen kokenut merkittäväksi sen, että olen tullut kohdatuksi, nähdyksi ja kuulluksi. Tärkeää on, että ihminen otetaan tosissaan ja hän saa tarvitsemaansa tukea. Opiskelijoilla, on monenlaisia haasteita niin opiskeluissa kuin muussa elämässä. Eri elämäntilanteissa ja -vaiheissa on omat vaikeat kysymyksensä. Oppilaitosten omien tuki- palveluiden (mm. kuraattori, psykologi ja opinto-ohjaaja) lisäksi ulkopuoliselle tuelle on tarvetta. Oppilaitosten henkilökunta tarvitsee myös tukea ja voi hyötyä yhteistyöverkostojen tarjoamista palveluista. Teen työtä kirkon nuorisotyönohjaajana ja näen työn oppilaitoksissa erittäin tarpeelliseksi.

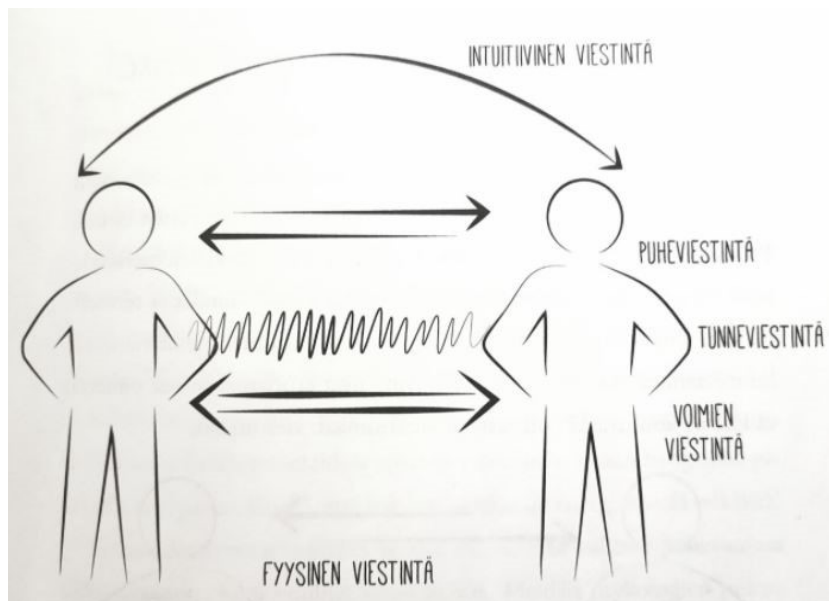
Kirkon tehtävänä on auttaa ja tukea ihmisiä kaikissa elämäntilanteissa ja -vaiheissa. Kirkon oppilaitosyhteistyössä tulee todeksi se, että ollaan läsnä ja saata- villa siellä, missä ihmiset ovat. Kirkon oppilaitostyöntekijöiden tehtävä on ihmisten rinnalla kulkeminen ja kasvun tukeminen. Katsomuksesta riippumatta he voivat toimia keskustelukumppaneina ja palvella niin opiskelijoita kuin oppilaitosten hen- kilökuntaa. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.)

Opinnäytetyöni on toiminnallinen ja kehittämispainotteinen. Lähtökohtana on Ikaalisten seurakunnan halu aloittaa oppilaitostyö paikallisella IDEA-kampuk- sella, jossa opiskelee ja työskentelee yhteensä noin 750 ihmistä, joista yli 660 on toisen asteen opiskelijoita ja noin 80 henkilökuntaa. (Sasky, i.a.) Ikaalisten asu- kasluku marraskuussa 2020 oli 6 867 (Hannu Haapala, kaupunginsihteer, hen- kilökohtainen tiedonanto 11.1.2021). Kampuksen väkiluku on yli 10% Ikaalisten asukasluvusta. Seurakunta ei halua jättää huomiotta näin suurta ihmisjoukkoa. Vaikka kaikki opiskelijat eivät asu Ikaalisissa, seurakunta haluaa palvella myös heitä. (Juha Aila, kirkkoherra, henkilökohtainen tiedonanto 16.11.2020.)

2 KOHTAAMINEN JA VUOROVAIKUTUS

2.1 Vuorovaikutus, sosiaalinen kenttä ja viestintä

Vuorovaikutus tapahtuu aina sosiaalisella kentällä. Se on näkymätön, mutta aito sanallisten ja sanattomien viestien muodostama psyykkinen eli kokemuksellinen tila. Siinä kaksi tai useampi ihminen kohtaavat toisensa. Sosiaalista kenttää ei voi nähdä silmin, mutta sen voi aistia mm. tunteilla ja intuitioilla. Se muodostuu viidestä eri viestinnän tasosta, jotka ovat erillisiä, mutta toimivat yhdessä ja muodostavat vuorovaikutustilanteessa kokonaiskokemuksen (KUVA 1.). Nämä tasot ovat puheviestintä, fyysinen viestintä, intuitiivinen viestintä, tunneviestintä ja voimien viestintä. (Dunderfelt, 2016, s. 13–16.)

KUVA 1. Viestinnän viisi tasoa (Dunderfelt, 2016, s. 17)

Parhaimmillaan vuorovaikutus ja ihmisten välinen kommunikaatio ovat innostavaa, kehittäväää ja saa elämän tuntumaan elämisen arvoiselta. Toimiva vuorovaikutus voi olla jopa terapeutista ja parantavaa. Toisaalta kohtaaminen voi pahimmillaan olla väsyttävää, puuduttavaa, riitaisaa ja haavoittavaakin. Ongelmat tuntuvat pahenevan keskustelussa ja elämänhalu hupenee. (Dunderfelt, 2016, s. 9.)

Vuorovaikutuksessa opitaan tuntemaan ihmisen elämää ja hänen tarpeitaan (Kettunen, 2013, s. 114). Vuorovaikutus vaatii kuuntelemista ja kuunteleminen edellyttää halua ymmärtää sekä tarkkaavaisuutta (Gothóni, 2020, s.16).

Puheviestintä on luonnollisesti sanoja ja verbaalisia ilmaisuja eli kielenkäyttöä. Siinä vaikuttavat mm. vieras kieli, murteet ja eri alojen sanastot. Fyysinen viestintä muodostuu ilmeistä, eleistä, äänenkorkeudesta ja -sävyistä, tavasta puhua ja liikkua tilassa, kosketuksesta ja tuoksuista, pukeutumisesta ja kehonkielestä. Intuitiivinen viestintä puolestaan on käsitteitä, merkityksiä ja tarkoituksia, arvoja, ihanteita ja yksilöllisyyttä. Tunneviestinnässä vaikuttavat tunteet, ilmapiiri, tunnelma ja persoonallisuustyylit. Voimien viestintä pitää sisällään esim. tahtomista ja haluamista, hyväksyntää ja torjuntaa, vaistot ja vietit sekä vallan ja manipuloinnin. (Dunderfelt, 2016, s. 16.)

Sosiaalinen media (jatkossa some) on tärkeä ja iso osa varsinkin nuorten välistä vuorovaikutusta ja viestintää. Se on sosiaalinen alusta, jossa viestitään yhdensuuntaisen tiedottamisen sijaan kaksisuuntaisesti ja vuorovaikutteisesti. Siellä ollaan yhteydessä ystäviin, kavereihin ja eri yhteisöjen jäseniin, seurataan mitä ympärillä tapahtuu ja keskustellaan muiden kanssa. Vuorovaikutus tärkeä osa somen käyttöä, etenkin nuoret käyttävät somea juuri sosiaalisista syistä. Siellä yksityisviestinnän lisäksi esimerkiksi aihetunnisteiden eli hashtagien (#) avulla luodaan vuorovaikutusta. (Verke, i.a.)

Somella ja internetillä on vaikutuksia ihmisten väliseen vuorovaikutukseen. Ihmissuhteet teknistyvät ja se uhkaa vieraannuttaa ihmiset toisistaan ja estää hedelmälliset kohtaamiset. Kun kommunikaatio tapahtuu kuvaruutujen välityksellä, tunneviestinnän alue jää täysin pois. Silloin ei pystytä välittämään tunnelämpöä tai -viileyttä. Puuttuva tunne-elementti yritetään korvata hymiöillä ja muilla kuvakeilla. Somessa tulee helposti viestittyä sellaista, mitä kasvokkain ei viestisi. (Dunderfelt, 2016, s.147–148.)

Vaikka somen ja internetin kautta saamme paljon tietoa, iloa ja innostusta, se voi johtaa aleksitymiaan eli tunnevammaisuuteen. Omien tunteiden tunnistaminen

vaikeutuu, mikään ei tunnu miltään ja millään ole merkitystä. Kuva siitä, mitä ihminen on, yksipuolistuu. Koneet ovat liki täydellisiä, mutta ihminen on haavoittuvainen ja vajavainen – ja ihmissuhteet ovat herkkiä. Nuoret tarvitsevat runsaasti harjoitusta ja aikaa rakentavien ihmissuhteiden luomiseen ja oman sekä toisten ihmisten persoonallisuuteen tutustumiseen. (Dunderfelt, 2016, s. 150–151.)

2.2 Kohtaaminen ja läsnä oleminen

Kirsi Saaren (2009) mukaan kohtaaminen tarkoittaa sitä, että opiskelija tulee aidosti ja syvästi kohdatuksi. Tärkeää on opiskelijan kunnioitus ja arvostus. Kohtaaminen on aktiivista läsnäoloa, kuulemistä, näkemistä ja toiselle vastaamista. Välittäminen on osa kohtaamista. Hyvä esimerkki siitä on opiskelijan kohtaaminen ja lyhytkin keskustelu oppilaitoksen käytävällä. Lehtorannan ja Reinolan (2007) mukaan välittämistä osoitetaan myös tervehtimällä, olemalla valmiita auttamaan sekä tukemaan ja osoittamalla kunnioitusta opiskelijaa kohtaan. (MIELI Suomen Mielenterveys, 2011, s.33–34.)

Kohtaamisessa tärkeää on läsnä oleminen ja ajan antaminen. Kokonaisvaltainen kohtaaminen tarkoittaa valmiutta kohdata toisen ihmisen niin fyysiset, psyykkiset ja hengelliset kuin sosiaaliset ja taloudellisetkin kysymykset. (Rättyä, 2012, s.82.) Kohtaaminen on yleensä arkista ja se on kanssakäymisen ydin. Sen perustana ovat ihmisyyys, lähimmäisyys ja kanssakulkeminen. Olennaista on tekemisen sijaan oleminen. (Mattila, 2008, s.32–33.) Toinen ihminen kohdataan arvostaen häntä ja hänen voimavarojaan sekä ainutlaatuisuuttaan (Gothóni, 2020, s. 30).

Vaikka kulttuurimme koossapitävä voima ja perusta on ihmisten keskinäinen luottamus, se ei ole sisäsyntyistä vaan se opitaan. Toisen ihmisen läsnäolo tarkoittaa joko mahdollista turvaa tai uhkaa. (Mäkelä, 2019, s. 14.) Lähtökohta kohtaamiselle on siis se, että kahden ihmisen välille on syntynyt kontakti ja luottamus. Kohtaamisen ei aina tarvitse olla kasvotusten tapahtuvaa tai edes henkilökohtaista. Auttavan kohtaamisen yksi edellytys on ihmisen todesta ottaminen. Se ei taas onnistu, ellei suostuta vuorovaikutukseen. (Kettunen, 2013, s.113–114.) Nöyryys on arvostavan kohtaamisen tärkeä perusaines. Silloin suostuu siihen,

että paljastuu. Nöyryyttä on se, että näkee itsensä keskeneräisenä ja epätäydellisenä sekä näyttää sen muille. Nöyryys sisältää kiitollisuutta, myötätuntoa ja valmiutta jakaa. (Mattila, 2008, s.19.)

Läsnäoloa ei ole sitä, että kaksi ihmistä on samassa tilassa. Se on valmiutta olla vuorovaikutuksessa ja aikaa sekä halua paneutua toisen ihmisen kokemuksiin ja tunteisiin. Myötäeläminen vaatii sen, että on läsnä tekemättä ja suorittamatta mitään. (Gothóni, 2020, s. 109.) Läsnä oleminen yhdessä toisen osaan asettumisen eli empatian kanssa tekevät mahdolliseksi ihmisen todellisen kohtaamisen (Rättyä, 2012, s.83). Läsnä oleminen voi olla sanatonta läsnäoloa, johon sisältyy intuitiivinen viestintä, tunneviestinä ja voimien viestintä (Dunderfelt, 2016). Monesti hiljaisuus puhuu ja sanattomien viestien merkitys on yhtä tärkeä kuin sanat. Luottamus rakentuu ajan kanssa läsnäolossa. Sitä tarvitaan kaikessa kohtaamisessa, dialogissa ja auttavassa kuuntelemisessa. (Gothóni, 2020, s. 31, 93.)

2.3 Kuunteleminen, empatia ja dialogi

Ihmisen ensimmäinen ja viimeinen aisti on kuulo. Sikiö kuulee äidin kohtuun ulkomaailmasta tulevat äänet - samoin vanhus, joka on omassa maailmassaan, tunnistaa tutut äänet ja musiikin. Kuunteleminen on sekä yksilön sisäistä toimintaa ja että yksilöiden välistä toimintaa. Se on niin fyysinen kuin psyykkinenkin prosessi. Siinä äänet tunnistetaan, vastaanotetaan ja niihin reagoidaan. Kuuntelemisessa ei keskitytä ainoastaan kuuntelemiseen, vaan tilanteen havainnointiin ja kokonaisvaltaiseen aistimiseen. (Gothóni, 2020, s.14–15.)

Kuuntelu voidaan jakaa viiteen ryhmään aktiivisuudesta ja passiivisuudesta riippuen. Hakukuuntelussa havainnoidaan ja kuunnellaan ympäristöä jonkin asian selvittämiseksi. Valmiuskuuntelussa potentiaalinen valmius kuunnella on olemassa, mutta huomio on toisaalla. Taustakuuntelussa äänillä ei ole välitöntä merkitystä, kun taas tarkkaamattomassa kuuntelussa kuuntelija on itse valinnut taustalla kuuluvan toistuvan äänen, kuten musiikin. Silloin hän ei tarkkaile tai kuuntele muita ääniä. Aktiivinen kuuntelu on kuunteluun keskittymistä. (Gothóni, 2020, s.15–16.)

Läsnä oleva ja hyväksyvä kuunteleminen on opeteltava taito. Se ei ole refleksinomainen toimintatapa vaan se on tietoinen tahdon ponnistus: on tahdottava olla läsnä ja osattava tulkita vuorovaikutus tilanne mahdollisimman rakentavalla tavalla. Kuunteleminen vaatii tietoista asettumista kuuntelemisen tilaan. Sitä hyvin harvoin opetetaan kotona tai koulussa. Voimme käskää tai pakottaa lapsen kuuntelemaan, mutta se ei ole sama kuin tietoinen kuuntelemisen oppiminen. Aikuisina me toistamme usein lapsena ja nuorena opittuja vuorovaikutusmalleja. Ehkä kuulemme vain sanoja ja niitäkin ymmärrämme väärin. Meiltä voi puuttua taito kuulla sanojen taakse, mitä toinen ihminen tarkoittaa ja kokee. Tätä taitoa voi onneksi harjoitella. (Dunderfelt, 2015, s. 10–11, 17–18.)

Tärkein asia kuuntelemisessa on tunnistaa omat kuulemisen esteet ja minimoida ne. Muun muassa kunnioittava asenne, luottamuksellisuus, kärsivällisyys, katsekontakti, kehonkielen huomioiminen sekä halu paneutua toisen ihmisen tilanteeseen ja ymmärtää sitä ovat merkittävässä asemassa kuuntelemisen taidossa. Hyvä kuuntelija arvostaa toista ja kohtelee häntä tasa-arvoisesti, on avoin ja rehellinen. Itsensä arvostaminen on toisen ihmisen kunnioittamisen perusta. (Gothóni, 2020, s. 29–30.) Siitä on kyse myös kultaisessa säännössä: "Kaikki, minkä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te heille." (Raamattu, 1992, Matteuksen evankeliumi 7:12)

Kuuntelijan näkökulmasta kuuntelemisessa on lopulta kyse pienestä sisäisestä ponnistuksesta. Tärkeintä on tyhjentää itsensä omista ajatuksista hetkeksi ja olla valmis ottamaan vastaan toisen ihmisen näkemyksiä sekä olla läsnä hänen ainutlaatuisessa kokemuksessaan. Kun olet kuunnellut, voi sanoa oman näkemyksesi. Jos toinen ihminen intää tai puhuu suhteettoman paljon, voit keskeyttää hänet, kun olet kuunnellut häntä jonkin aikaa. (Dunderfelt, 2016, s.128.) Läsnä oleva kuunteleminen, hyvin lyhytkin sellainen auttaa yhteistyö enemmän kuin vahvalla tunteella tuotetut puheenvuorot tai pitkät sanalliset selitykset (Dunderfelt, 2016, s.128). Kun olemme läsnä, emme vetäydy tai hyökkää tai pelkää kohdata tunnerikkaita tilanteita sekä negatiivisuutta. Emme kohtaa toisiamme vain

arkisten roolin tasolla vaan syvemmillä, aidommalla tasolla. Kohdatuksi ja kuuluksi tuleminen on terapeutista, joskus jopa parantavaa. (Dunderfelt, 2015, s. 31.)

Kuuntelemisen hyötyjä on paljon. Aidon ja läsnä olevan kuuntelemisen avulla vuorovaikutus paranee. (Dunderfelt, 2015, s. 9.) Kuunteleminen vähentää väärinkäsityksiä ja parantaa tiedonkulkua, päätöksen tekoa sekä ongelmanratkaisuja (Gothóni, 2020, s.18). Kuunteleminen luo avoimuutta vuorovaikutukseen ja kunnioitusta ihmisten välille. Se saa aikaan tunteen, että olemme todella kohdanneet tapaamisen aikana. Ymmärrämme paremmin, mitä toinen sanoo ja tarkoittaa. Kuuntelija rauhoittuu, kun hän asettuu kuuntelemisen tilaan. Kuulijalle annetaan sama kuulluksi tuleminen lahja, minkä hän on suonut toiselle. Toinen aistii tahtoni ymmärtää häntä ja saattaa alkaa miettiä toimintansa muuttamista. Kun on hyvä ilmapiiri, on helpompi ratkaista ongelmia. Molemminpuolisen kuuntelemisen jälkeen uusia ratkaisuja nousee esiin. (Dunderfelt, 2015, s. 31.)

On hyvin tärkeää viestittää toiselle ihmiselle, että arvostamme häntä ja että tämän hetken olemme läsnä ja hänen kanssaan. Pääsemme tutustumaan toiseen vain läsnä olevan kuuntelemisen kautta, koska arvostava kohtaaminen tapahtuu intuitiivisen viestinnän kautta. Vaikka puheviestinnän tasolla keskusteltaisiin ja puhutaisiin kuinka paljon, sillä ei ole merkitystä, jos läsnä oleva kuunteleminen puuttuu. Toinen ihminen aistii, että häntä ei vastusteta, eikä hänen yläpuolelleen asetuta. Hänen sisäiseen kokemukseensa ei yritetä vaikuttaa. (Dunderfelt, 2016, s.127–128.)

Ihmisen perustarve on tulla aidosti kuulluksi, se koskee meitä kaikkia. Kuulluksi tulemistä ei voi mitata, siksi sitä on vaikea määritellä. Sen kokee hyväksytyksi tulemisena ja hyvänä olona. Kuuntelija on kohdannut ystävällisesti, ollut läsnä ja empaattinen. (Gothóni, 2020, s. 96.) Keskeinen väline aitoon ja läsnä olevaan kohtaamiseen on empaattisen kuuntelun taito. Empaattinen kuuntelija pystyy havaitsemaan ja tunnistamaan toisen tunteita, reagoimaan niihin sekä eläytymään toisen ajatusmaailman ja tunteisiin. (MIELI Suomen Mielenterveys, 2011, s.34.)

Kuuntelemisessa empatia tarkoittaa painopisteen siirtymistä kuuntelijasta puhujaan ja hänen näkökulmaansa. Silloin voidaan huomata myös sanoitta ilmaistua tuska ja kipu. (Gothóni, 2020, s. 96.)

Empatiataidot rakentuvat sen mukaan, miten hyvin osaamme tunnistaa omia tunteitamme (Goleman, 2000). Empatiolla tarkoitetaan kykyä ymmärtää toisen ihmisen näkökulmasta se, mitä hän kokee. Siinä eläydytään omien tunteiden avulla toisen ihmisen sisäiseen kokemukseen. Empaattisuudessa on siis kyse tunteista ja kyvystä analysoida sekä erottaa omat tunteet toisen tunteista ja kokemuksista. Se on taitoa asettua toisen asemaan ja samalla kuitenkin kykyä huolehtia omasta erillisyydestä ja ottaa tarvittavaa etäisyyttä. Empatia edellyttää herkkyyttä, intuitiivisuutta ja spontaaniutta. (Gothóni, 2020, s. 97.)

Pruukin (2009) mukaan dialogialla tarkoitetaan kaksinpuhelua ja vuoropuhelua, joka on sanan kautta tapahtuvaa kommunikointia. Siinä pyritään luomaan mahdollisuuksia ja näkemään uusia vaihtoehtoja. Dialogin tavoitteina on mm. ymmärtää lisää toisen sanomasta, löytää uusia näkökulmia sekä uusi ja yhteinen ymmärrys, jota ei voi saavuttaa yksin. Ilman dialogista keskustelutaitoa ei ole dialogia. (Kettunen, 2013, s.115–116.)

Dialogia on kutsuttu yhteisen keskustelemisen taiteeksi. Siinä voidaan olla vahvasti eri mieltä ja samalla tavoitteena on toisten kuunteleminen ja käsiteltävän asian yhteinen kehittäminen. Dialoginen keskustelu etenee puhumisen, kuuntelemisen ja yhdessä luomisen vuorovaikutuksessa, rakentavasti ja luovasti. (Dunderfelt, 2015, s. 57.) Silkelän (2003) mukaan, että dialogisuus on tilannetajua ja –herkkyyttä, älykkyyttä kuunnella, empatiaa ja tunneälyä (MIELI Suomen Mielen-terveys, 2011, s.33).

Dialogisuus on kohtaamista, jossa etsitään yhdessä totuutta ja siinä on tilaa vapaudelle. Se on ihmiskeskeistä. Kaikki toista alistava, nolaava tai pakottava ei kuulu dialogisuuteen. (Kettunen, 2013, s.115–116.) Yksi keino luoda rakentavaa dialogia ja vuorovaikutusta on hyvä kuuntelu (Dunderfelt, 2015, s. 57). Kuunteleminen myös edellyttää dialogia. Sanat ja ajatukset kulkevat ihmiseltä toiselle edeten kohti yhteistä ymmärrystä. Irrottautuminen omasta mielipiteestä ja ennako-

oletuksista sekä kannanotosta pidättäytyminen ovat dialogin kulmakiviä. ”Ei tietämisen” -tila mahdollistaa dialogin, jossa molemmat joutuvat kohtaamaan oman epätäydellisyytensä ja haavoittuvuutensa. (Gothóni, 2020, s. 103.)

3 KIRKON OPPILAITOSTYÖ JA TOISEN ASTEEN KOULUTUS

3.1 Oppilaitostyön historiaa

Koululaitos on ollut Suomen historiassa vahvasti sidoksissa kirkkoon. Yleissivistävä koulutus on syntynyt sekä kehittynyt pitkälti kirkon ansiosta. Tiivis yhteys kesti 1800-luvun loppupuolelle asti, jolloin kansakoulu syntyi ja koululaitos siirtyi kunnallisen sekä valtiollisen hallinnon piiriin. Ennen sitä kansan koulutus liittyi kinkeriperinteeseen, rippikouluopetukseen ja kiertokouluihin, jotka toimivat seurakunnan voimin. (Luodeslampi & Karjalainen, 2005, s.125.)

Myös yliopistojen historia on vahvasti sidoksissa kirkkoon. Ammatillinen koulutus puolestaan syntyi elinkeinoelämän tarpeista, siksi kirkolla on ollut ammatillisiin oppilaitoksiin heikommat yhteydet. Kirkko ei voi enää päättää koulujen opetuksesta vaan sen kasvatustyöllä on oma paikkansa. Kuitenkin kirkko ottaa edelleen kantaa julkisesti ja toimii yhteistyössä erilaisten toimijoiden, mm. opetusviranomaisten ja oppilaitosten kanssa. Tämä yhteistyö ei tapahdu vain yhden tahon ehdoilla vaan se perustuu arvostavaan tasavertaisuuteen ja avoimeen yhteistyökumppanuuteen. (Nummela, 1999, s.10–11.)

1950-luvulla kirkossa alettiin herätä ammattikoulumaailmasta nouseviin haasteisiin, mutta meni yli 10 vuotta ennen kuin Kirkon kasvatustieteiden keskuksen perustettiin ammattikasvatussihteerin virka vuonna 1965. Suurempiin kaupunkeihin: Helsinkiin, Ouluun ja Tampereelle perustettiin ensimmäiset päätoimiset ammattikasvatustieteen ja -lehtorin virat vuosina 1966–1969. Työ alkoi siitä, että tutustuttiin ammatillisen koulutuksen ympäristöihin ja kysymyksiin, jotka olivat oppilaille ja henkilökunnalle arkea. Koska ammattikoulussa ei opetettu uskontoa, ei ollut olemassa valmiita toimintamalleja ja vastauksia vaan tarvittiin uudenlaisia toimintamuotoja ja yhteistyötä. (Nummela, 1999, s.137.)

1960-luvun lopulla ja 1970-luvun alussa nuoret ongelmat kärjistyivät ja ne heijastuivat koulu yhteisöihin. Oppilaitoksiin toivottiin aikuisia, joilla olisi aikaa kuunnella ja keskustella sekä opiskelijoiden että opettajien kanssa heidän haasteistaan.

Työ painottui henkilökohtaiseen kohtaamiseen ja sielunhoitoon sekä oppilashuoltopalvelujen kehittämiseen. Ammattikouluissa ei ollut tuolloin vielä oppilashuoltojärjestelmää. Kirkon ammattikasvatustyön peruslinjat luotiin 1970-luvulla, kun syntyi ns. koulupastoritoiminta eli oppilaitoskohtainen työ. Pappi toimi pitkäjänteisesti oppilaitosyhteisön sisällä, koulun antamin valtuuksin ja yhteisön tarpeista käsin. Seurakunta ei tullut kouluun papin mukana, eikä hän ollut seurakunnan edustaja koulussa vaan seurakunta oli koolla päivittäin oppilaitoksessa ja pappi palveli sitä osana yhteisöä. (Nummela, 1999, s.137–138.)

Oppilaitokset ottivat myönteisesti vastaan pitkäjänteisen oppilaitoskohtaisen yhteistyön. Itseasiassa suurin osa päätoimisista ammattikasvatustyöntekijän viroista oli perustettu oppilaitosten aloitteesta tai jopa vaatimuksesta. Vasta 1980-luvulla tapahtui asennemuutos seurakunnissa, kun keskiasteen uudistus tuli koulutusjärjestelmään. Kirkolliskokous vuonna 1981 kehotti seurakuntia kehittämään yhteistyötään ammatillisten oppilaitosten kanssa ja vuosina 1982–88 seurakunnissa perustettiin noin 20 uutta virkaa tätä tarkoitusta varten. (Nummela, 1999, s.138.)

1990-luvun lamavuosina muutamia virkoja lakkautettiin, mutta vuosikymmenen lopulla virkoja taas perustettiin. Päätoimisia ammattikasvatustyöntekijöitä oli syksyllä 1999 noin 30, joista kolme oli oppilaitosdiakonin virkoja. Heidän työnsä keskittyy usein sielunhoitoon ja pitkäjänteiseen arvokasvatustyöhön. Monissa seurakunnissa työntekijä hoiti muiden töiden ohella yhteistyötä ammatillisten oppilaitosten kanssa. (Nummela, 1999, s.138–139.)

3.2 Yleistä kirkon oppilaitostyöstä ja -yhteistyöstä

Kirkon oppilaitosyhteistyöllä tarkoitetaan Suomen evankelis-luterilainen kirkon työtä ammatillisissa oppilaitoksissa, lukioissa, aikuiskoulutuskeskuksissa, ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa. Se pohjautuu oppilaitoksen ja kirkon tasa-vertaiseen kohtaamiseen, dialogiin ja luottamukseen. (Yli-Koski-Mustonen, 2019, s.239.) Kirkon oppilaitostyön lähtökohtana on läsnäolo oppilaitoksessa, vaikkapa käytävillä, ruokalassa, kahvihuoneissa ja erilaisissa tilaisuuksissa. Kohtaamiset

tapahtuvat päivystysaikana, ilman ennakkovarausta tai ennalta sovitusti. Työn perustana on vuorovaikutus muiden oppilaitoksen toimijoiden kanssa ja oppilaitosyhteisön erityispiirteiden syvempi ymmärtäminen. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.) Yhteistyö perustuu kahden yhteisön edustajien väliseen vuoropuheluun ja se on aina kahdensuuntaista. Ei kysytä vain, miten seurakunta voi olla läsnä oppilaitoksen arjessa vaan kysytään myös, miten oppilaitos voi olla läsnä seurakunnan toiminnassa. (Luodeslampi & Karjalainen, 2005, s.120.)

Kirkon oppilaitosyhteistyö on aina yhteisölähtöistä verkostotyötä (Johanna Simola, oppilaitosdiakoni, henkilökohtainen tiedonanto, 12.3.2021). Oppilaitostyöntekijä on osaava, merkityksellinen ja vakavasti otettava toimija oppilaitosten hyvinvointiverkostoissa. Työ ja toiminta perustuvat kristilliseen käsitykseen ihmisarvosta ja yhdenvertaisuudesta, levolliseen läsnäoloon, avoimeen dialogiin ja yhteisölähtöisyyteen. Työn tavoitteet ja menetelmät nousevat aina oppilaitosyhteisön tarpeista. Oppilaitokset ovat paikkoja, joissa ihmiset elävät arkea: kokevat, tuntevat, opiskelevat, tekevät elämänvalintoja ja työtä. Lähtökohtana on kaikkien yhteisön jäsenten palveleminen. Kirkko tekee oppilaitosyhteistyötä verkostoituen osaksi moniammatillisia tiimejä. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.)

Kirkon oppilaitostyön tehtävänä on tukea oppilaitoksissa tapahtuvaa arvokasvatusta ja sivistystyötä. Tehtävänä on myös edistää opiskelijoiden, opettajien ja muun henkilökunnan sekä oppilaitosyhteisön ja sen jäsenten hyvinvointia kokonaisvaltaisesti. Tehtäväksi voidaan nimetä myös yhteisöllisyyden, ihmisarvon, lähimmäisenrakkauden, oikeudenmukaisuuden, tasa-arvon ja ympäristövastuun toteutumisen tukeminen oppilaitoksessa ja koko yhteiskunnassa. (Yli-Koski-Mustonen, 2019, s.239–240.) Kirkon ja oppilaitosten yhteistyön perustana on yleensä kirjallinen sopimus, jossa määritellään kirkon työntekijän rooli suhteessa oppilaitoksen toimintaan (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.).

Havukainen-Junnon tutkimuksen mukaan kirkon oppilaitostyöhön luotetaan ja sitä arvostetaan, se on tarpeellista. Se on turvallinen ja arvokas osa oppilaitoselämää, etenkin kriisitilanteissa. Kirkon oppilaitostyön rooli nuorten aikuisten elämänvaiheessa voi olla yksi merkityksellinen syy liittyä kirkon jäseneksi tai olla eroamatta siitä. Sekä opiskelijat että henkilökunta saavat luottamuksellista tukea

henkilökohtaisissa tapaamisissa. Erittäin tärkeäksi mainittiin myös henkilökunnalle annettu työnohjaus. (Havukainen-Junno, 2019, s. 3.)

3.3 Oppilaitostyöntekijät ja heidän ydinosaamisensa

Aiemmin puhuttiin opiskelijapapeista, nykyään käytetään nimikkeitä oppilaitospappi ja oppilaitostyöntekijä. Tällä halutaan viestittää, että kirkon työntekijät ovat oppilaitoksissa kaikkia varten, eikä vain opiskelijoita. (Kettunen, 2013, s.171–172.) Työntekijät ovat Suomen evankelis-luterilaisen kirkon pappeja, diakoneja, diakonisseja, nuorisotyönohjaajia, erityisnuorisotyönohjaajia, kanttoreita ja kirkkokuusikoita. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.)

Havukainen-Junno selvitti opinnäytetyössään (YAMK), että millainen kirkon oppilaitostyöntekijän tulee olla. Vastaukseksi tuli seuraavia ominaisuuksia: mutkaton, joustava, helposti lähestyttävä, nopeasti tavoitettava ja hyvä kuuntelija, jonka luokse voi tulla puhumaan asioista luottamuksellisesti. Hänen on tärkeää myös ymmärtää oppilaitoksen konteksti. (Havukainen-Junno, 2019, s. 3.)

Kirkon työntekijöitä koskee ehdoton vaitiolovelvollisuus. Vain asiakkaan suostumus ja lain määräämä säännös voivat velvoittaa tai oikeuttaa työntekijää luopumaan vaitiolovelvollisuudestaan. Tällaisia lakeja ovat lastensuojelulaki, laki hoidon- ja hoitotoimista sekä laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. Tiettyissä tilanteissa ne voivat mennä vaitiolovelvollisuuden edelle ja silloin tieto salassa pidettävästä asiasta on luovutettava. (Rättyä, 2012, s.109–110.)

Oppilaitostyöntekijät tekevät oppilaitostyötä joko päätoimisesti tai osana muuta hengellistä työtä. He ovat hengellisen ja henkisen hyvinvoinnin ammattilaisia, jotka tuntevat oppilaitosten arjen. Kirkon työntekijät toimivat usein asiantuntijajäsenenä oppilaitoksen erilaisissa verkostoissa, mm. hyvinvointi- ja kriisiryhmissä sekä työsuojelu- ja turvallisuustoimikunnissa. Yhteistyötä tehdään opiskelijajärjestöjen, oppilaskuntien ja opiskeluhuoltoryhmän kanssa. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.)

Kirkkohallituksen oppilaitostyön asiantuntija mukaan päätoimisia oppilaitostyöntekijöitä on noin 60. Heistä vain kahdeksan on koulutukseltaan diakoneita tai diakonissoja. Monen kirkon työntekijän toimenkuvaan kuuluu muun työn ohella oppilaitosyhteistyötä. Näin oppilaitoksissa työtä tekevien määrä on todellisuudessa paljon suurempi. (Stiven Naatus, oppilaitostyön asiantuntija, henkilökohtainen tiedonanto 12.1.2021.)

Kenttä, jolla kirkon oppilaitostyöntekijät tekevät työtä, on moninainen ja laaja. Ammatillisessa koulutuksessa ja korkeakouluissa opiskelee yhteensä yli 500 000 opiskelijaa, henkilökuntaa on yhteensä noin 30 000. Pääasiassa opiskelijat ovat nuoria aikuisia, mutta aikuisopiskelijoiden määrä on kasvussa. Oppilaitokset ovat myös kansainvälisiä yhteisöjä, siksi kirkon oppilaitostyöntekijät usein käyttävät työkielenään englantia säännöllisesti. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.)

Piispainkokous hyväksyi papin ydinosaamiskuvauksen 18.5.2020 ja kirkkohallituksen täysistunto muut ydinosaamiskuvaukset 21.4.2020. Verkkosivuston, josta kaikki kirkon ammattien ydinosaamiskuvaukset löytyvät, on tuottanut Kirkkohallitus. Kuvaukset kuvaavat aina koko kyseisen ammattikunnan osaamista, ei yksilökohtaista osaamista. Ydinosaamiskuvaukset ovat siksi hyvin kattavia ja laaja-alaisia. Kirkon ammattien ja erityistehtävien ydinosaaminen muodostuu sekä ammatillisesta ydinosaamisesta että kirkon ammattien yhteisestä ydinosaamisesta. Kuvausten sisällöllinen lähtökohta on kirkon missio. Se on kirkon työn pohja ja perusta, josta kaikki kirkon erilaiset tehtävät saavat sisältönsä ja perustelunsa. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.)

Kirkon oppilaitostyöntekijän ydinosaaminen muodostuu oppilaitosyhteistyön ammatillisesta ydinosaamisesta ja kirkon ammattien yhteisestä ydinosaamisesta. Oppilaitostyöntekijän ydinosaaminen rakentuu perusammatin; pappi, diakoni, diakonissa, nuorisotyönohjaaja, ydinosaamisen perustalle. Oppilaitosyhteistyön ammatillinen ydinosaaminen kuvaa ammatin ydintä, joka erottaa sen muista ammateista. Se pitää sisällään oppilaitosyhteistyön tehtäväosaamisen, vuorovaikutusosaamiseen, teologisen ja arvo-osaamisen, toimintaympäristö- ja yhteisöosaamisen sekä työelämä- ja kehittämisosaamisen. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.)

Oppilaitostyön tehtäväosaaminen pitää sisällään sen ymmärryksen, että oppilaitostyön ydin on ryhmien ja yksilön kohtaaminen erilaisissa elämänvaiheissa ja -tilanteissa. Erilaiset elämänskatsomukset ovat niin yksilölle kuin yhteisölle voimavara ja rikkaus. Oppilaitostyöntekijä palvelee kaikkia oppilaitosyhteisön jäseniä. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.)

Työn lähtökohtana on kristilliseen uskoon kuuluva lähimmäisenrakkaus. Lähimmäisenrakkauden lähtökohta taas on siinä, että jokainen ihminen on pyhä ja siksi arvokas. Oppilaitoksen tehtävä taas on kasvattaa ihmisiä palvelemaan yhteiskuntaa. Kirkon oppilaitostyö tukee oppilaitoksen tehtävää kasvattaa ihmisiä palvelemaan yhteiskuntaa. Yhteistyössä oppilaitoksen eri toimijoiden kanssa tuetaan yksilöllistä ja yhteisöllistä hyvinvointia, osallisuutta ja yhdenvertaisuutta oppilaitoksessa. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.)

Oppilaitosyhteistyö vaatii tekijältään kykyä itsenäiseen työskentelyyn, luovuutta, muutoskykyä, oma-aloitteisuutta ja tilannetajua. Kirkon oppilaitostyöntekijältä edellytetään taitoa kohdata ihmiset yksilöinä ja yhteisöjen jäseninä. Vuorovaikutusosaaminen pitää sisällään seuraavat osa-alueet: dialoginen ja digitaalinen vuorovaikutusosaaminen sekä pedagoginen ja ohjausosaaminen. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.)

Oppilaitostyöntekijä tarvitsee taitoja, joilla hän soveltaa kontekstuaalisesti eettistä, teologista ja arvo-osaamista. Oppilaitosympäristöt edellyttävät kirkon työntekijältä taitoa toimia asiantuntijaorganisaatioissa ja kykyä ymmärtää, miten kulttuuriset, poliittiset ja taloudelliset virtaukset niissä vaikuttavat. Monipuolisen toimintaympäristön vuoksi oppilaitosyhteistyö edellyttää myös vahvaa ammatillista identiteettiä ja toimintatapojen eettisyyttä. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.)

Toimintaympäristö- ja yhteisöosaaminen on tarpeen, sillä oppilaitostyöntekijä tekee yhteistyötä erilaisissa oppilaitoksissa. Oppilaitosyhteistyö rakentuu kirkon ja oppilaitoksen luottamukseen, dialogiin ja tasavertaiseen kohtamiseen. Kirkon oppilaitostyöntekijän työtä ohjaavat oppilaitosten tarpeet. Työ edellyttää dialogia

ja yhteistoimintaa erilaisten ryhmien kanssa, mm. henkilökunta, opiskelijat, opiskelijajärjestöt, opiskeluhyvinvointia tukevat julkisen ja kolmannen sektorin toimijat sekä muut uskonnolliset yhteisöt. Oppilaitostyöntekijän tehtävänä on edistää yhteisön ja sen jäsenten hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä. Hän hallitsee keskeiset kriisityön ja sielunhoidon menetelmät sekä opiskelu- ja työhyvinvointia tukevat, elämänhallintaa edistävät, opetukselliset ja yhteistyön menetelmät. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.)

Työelämä- ja kehittämisosaaminen merkitsee sitä, että oppilaitostyöntekijä kehittää oppilaitoskontekstin tuntemustaan ja oman osaamistaan jatkuvasti. Kirkon oppilaitostyöntekijä toimii moninaisissa ja muuttuvissa oppilaitosten toimintakulttuureissa ja ymmärtää niiden omat toiminta-ajatukset ja arvot sekä yhteiskuntaa palvelevan roolin. Työntekijä ylläpitää ammattitaitoaan kouluttautumisen avulla ja seuraa alansa kehitystä. Hän kehittää työtään toimintaympäristöstä nousevien tarpeiden ja odotusten mukaisesti. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.)

3.4 Kohtaaminen kirkon oppilaitostyön keskiössä

Kirkon oppilaitostyöntekijöiden työn keskeisin osa on tarjota luottamuksellista matalan kynnyksen keskusteluapua niin opiskelijoille kuin henkilökunnalla katsomatta katsomukseen. Joka vuosi näitä keskusteluja käydään useita tuhansia. Ne voivat liittyä opintoihin, työhön, ihmissuhteisiin, elämäkatsomukseen tai mihin tahansa elämän asiaan (KUVA 2.). Monilla oppilaitostyöntekijöillä on myös työnohjaajan koulutus. Keskusteluavun periaatteet ovat aina asiakaslähtöisyys, dialogisuus ja luottamuksellisuus. Aina pyritään tarjoamaan turvallinen ja rauhallinen tila. Keskusteluja ei kirjata ja apu on maksutonta. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.)

KUVA 2. Kohtaamisia, aikaa ja ikuisuutta (Kirkon oppilaitosyhteistyön yleisesite)

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toimintatilastoja oppilaitostyöstä löytyy internetistä vuodesta 2017 lähtien. Vuosina 2017–2019 tilastoituja kohtaamisia oppilaitostyössä oli noin 10 000–12 500 vuodessa. Suurin osa kohtaamisista tapahtui oppilaitosten alueella tai tiloissa ja vähiten kodeissa. Kohtaamisten syinä toistuvivat vuodesta toiseen samat viisi teemaa suunnilleen järjestyksessä: ihmissuhteet, opinnot, elämäncrisit, yksinäisyys ja terveys. Hengelliset ja elämäntarkoitukselliset syyt, työ ja siihen liittyvät muutokset sekä työttömyys olivat seuraavaksi tärkeimpiä teemoja. (Suomen ev.lut. kirkko, 2017–2019.)

Vuoden 2020 oppilaitostyön tilastoista voi selvästi huomata koronapandemian vaikutuksen kohtaamisten määrässä niiden rajuna laskuna. Kohtaamisia vuonna 2020 oli alle 3 000, kun vuonna 2019 niitä oli vielä lähes 10 000. Suurin osa kohtaamisista tapahtui edelleen oppilaitosten alueella tai tiloissa, mutta lähes saman verran kohdattiin kirkon oppilaitostyöntekijä sosiaalisessa mediassa. Päivystystyössä verkkopäivystäminen puolestaan kasvoi räjähdysmäisesti. Vuonna 2019

verkkopäivystyskertoja oli 49 ja kohdattuja henkilöitä 89, kun taas vuonna 2020 verkkopäivystyskertoja oli 444 ja kohdattuja henkilöitä 1684. Kohtaamisten syissä viisi suurinta oli samat teemat kuin edeltävinä vuosina: ihmissuhteet, opinnot, elämäncrisit, yksinäisyys ja terveys. (Suomen ev.lut. kirkko, 2019–2020.)

Muina kirkon oppilaitostyön toimintamuotoina ovat usein muun muassa uusien opiskelijoiden ryhmätykset, oppitunnit ja kurssit, kriisityö, elämäntaitoihin ja hyvinvointiin liittyvät pienryhmät, hengellinen ohjaus, työnohjaus ja asiantuntijavierailut (KUVA 3.). Aikuisriippikoulun suorittaminen oppilaitostyöntekijän ohjauksessa on mahdollista ja oppilaitospappia voi toimittaa avioliittoon vihkimisen, kastteen tai hautaan siunaamisen. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.)

MITÄ KIRKON OPPILAITOSYHTEISTYÖ TARJOAA?

KASVUN KYSYMYKSET

Oppilaitos on paikka, jossa opiskellaan, tehdään työtä ja valmistutaan. Sen lisäksi se on paikka, jossa eletään, koetaan, tunnetaan ja kasvetaan ihmisenä.

TILAN ANTAMINEN

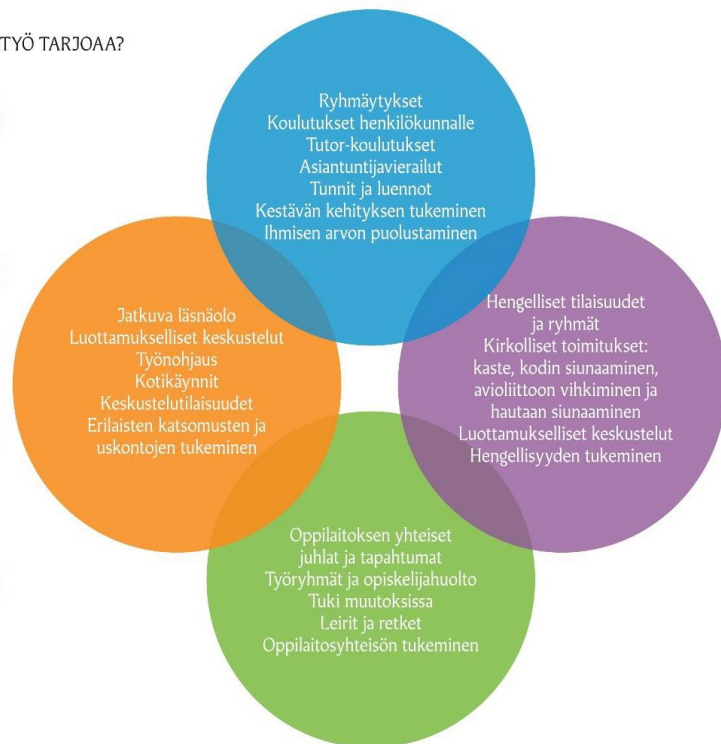
Oppilaitoksen arjen tiukassa tahdissa tarvitaan aikaa ja tilaa pohtia oman elämän juttuja sekä opinnoissa ja työssä jaksamisen kysymyksiä jonkun kanssa.

KATSOMUKSELLEISET KYSYMYKSET

Ihminen on kokonaisuus, johon kuuluu myös hengellinen ja katsomuksellinen ulottuvuus. Monenlaiset kysymykset tarvitsevat tilaisuuden tulla kysytyiksi.

YHTEISÖN RAKENTAMINEN

Oppilaitos on paikka, jossa ihmisiä koulutetaan. Sen lisäksi se on yhteisö, jonka sisällä on monta yhteisöä. Yhteisön hyvinvointi rakentuu kaikkien yhteistyöllä.

KUVA 3. Mitä kirkon oppilaitostyö tarjoaa (Kirkkohallitus. Kirkon oppilaitosyhteistyön yleisesite)

Oppilaitospäivystykset ovat erimainen tapa tehdä kasvonsa tutuiksi opiskelijoille ja henkilökunnalle. Päivystys on säännöllistä läsnäoloa oppilaitoksen arjessa ja sitä voi toteuttaa monin eri tavoin. Joissakin kouluissa se on kahvikärry tai kahvilanurkkaus, jossa voi jutella ja olla hetki rauhassa. Seurakunnan kannattaa tarjota

yhteistyöoppilaitoksille työntekijäresurssia ja omia tilojaan esim. leirikeskusta tai nuortentiloja käyttöön erilaisia retkiä, ryhmäytys- ja virkistyspäiviä varten. Niissä on erinomainen mahdollisuus kohtaamisiin ja tutustumiseen puolin ja toisin. (Yli-Koski-Mustonen, 2019, s. 193–199.)

3.5 Kumppanuuden korit

Suomen evankelis-luterilainen kirkko on kehittänyt Kumppanuuden korit (KUVA 4.) avuksi oppilaitoksen ja seurakunnan väliseen yhteistyöhön. Ne tarjoavat selkeän rakenteen ja perustuvat Opetushallituksen päivitettyihin ohjeisiin. Kullakin korilla on omat pelisääntönsä ja siksi ne on pidettävä erillään toisistaan. Jokaiseen koriin sisältyy uusia mahdollisuuksia yhteistyöhön. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.)

KUVA 4. Kumppanuuden korit (Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Kumppanuuden korit –esite)

Ensimmäinen kori on yleissivistävä opetus, jossa seurakunta nähdään yhtenä oppimisympäristönä ja seurakunnan työntekijä oman alansa asiantuntijana. Tämä kori ei sisällä uskonnon harjoittamista. Tähän sopivat esimerkiksi oppituntivierailut ja luennot kristillisistä teemoista sekä vapaasti valittavat kurssit. Oppilaitos kantaa pedagogisen vastuun. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.) Uskonnollisen monimuotoisuuden lisääntyminen kasvattaa dialogisuuden tarpeellisuutta oppilaitosympäristöissä. Uskontojen lukutaito on olennainen osa kansalaistaitoja tässä ajassa. Se on kykyä rakentavasti puhua asenteellisista ajatuksista, ennakkoluuloista ja peloista. (Murtovuori, 2014, s. 9.)

Toinen kori on perinteiset juhlat, kuten lukukauden päätösjuhlat. Se tarkoittaa, että seurakunnan edustaja on paikalla kutsuttuna vieraana. Toiminta ei ole uskonnon harjoittamista, vaikka tilaisuus voikin sisältää yksittäisen virren. Uskontoon viittaavat juhlatraditiot nähdään osana suomalaista kulttuuria ja ne tukevat yhteisöllisyyttä sekä kunnioittavan läsnäolon periaatetta. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.)

Kolmas kori kantaa nimeä uskonnolliset tilaisuudet. Niillä tarkoitetaan esimerkiksi adventtihartautta ja pääsiäiskirkkoa. Ne suunnitellaan yhdessä oppilaitoksen kanssa. Tässä nousee esiin uskonnon harjoittamisen vapaus positiivisen uskonnonvapauden periaatteella. Tilaisuuksista ilmoitetaan ajoissa koteihin ja oppilaan osallistumisesta ilmoittaa huoltaja tai toisen asteen oppilaitoksissa opiskelija itse. Koulu järjestää samaan aikaan vastaavaa, mielekästä toimintaa sillä niille, jotka eivät osallistu tilaisuuteen. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.)

Neljäs kori on kasvun ja hyvinvoinnin kori. Se pitää sisällään esim. pienryhmät, ryhmätykset, kriisityö, päivystykset, virkistyspäivät ja -retket, tutorkoulutus. Tässä korissa korostuvat oppilaitoksen ja seurakunnan tasavertainen kumppanuus ja yhteisölähtöisyys. Toiminta on ennaltaehkäisevän opiskelijahuollon ja työhyvinvoinnin tukemista. Se tapahtuu oppilaitoksen omien hyvinvointisuunnitelmien mukaisesti, eri uskontoja ja katsomuksia kunnioittaen. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.)

3.6 Toisen asteen koulutus ja oppilashuolto Suomessa

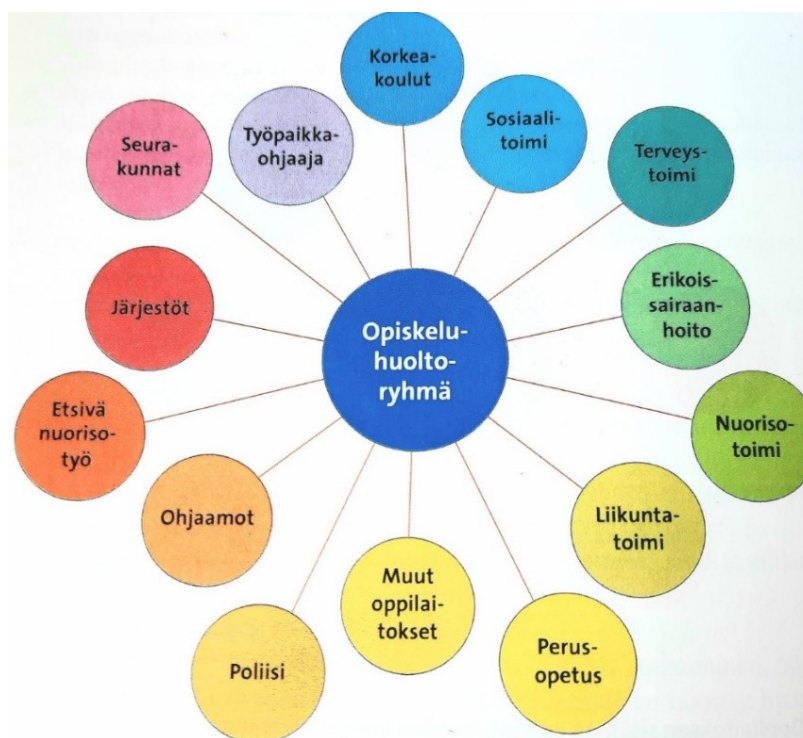
Toisen asteen koulutuksella tarkoitetaan perusopetuksen oppimäärälle rakentuvan koulutuksen muotoja eli lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta. Lukio on yleissivistävä koulutus, joka antaa opiskelijalle valmiudet jatkaa opiskelua yliopistossa, ammattikorkeakoulussa ja lukion oppimäärään perustuvassa ammatillisessa koulutuksessa. Ammatillisesta koulutuksesta taas voi valmistua kahdeksalta eri koulutusosalta yli sataan ammattiin. Lisäksi se antaa valmiudet jatkaa opintoja korkea-asteen koulutuksessa. Toisen asteen koulutus rakentaa pohjan jatko-opinnoille ja sillä on laaja yhteiskunnallinen vaikutus. Tutkitusti toisen asteen koulutus pidentää työuria ja ennaltaehkäisee työttömyyttä sekä syrjäytymistä. (Opetusalan Ammattijärjestö OAJ, i.a.)

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (L 1287/2013) mukaan monialainen oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltoryhmä vastaa oppilaitoksen opiskeluhuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmää johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Koulutuksen järjestäjä päättää yhdessä opiskeluhuollon palveluja tuottavien tahojen kanssa opiskeluhuoltoryhmien kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Monialainen asiantuntijaryhmä käsittelee yksittäistä opiskelijaa koskevia asioita. Opiskeluhuoltoryhmät voivat tarvittaessa kuulla eri asiantuntijoita. (Mahkonen, 2015, s. 90–91.)

Opiskelijahuollossa iso osa työstä on opiskelijoiden kuuntelemista, keskustelua ja ohjaamista. Hyvät kommunikointitaidot, empaattisuus ja ystävällisyys ovat tärkeitä ominaisuuksia opiskelijoiden kanssa työskenneltäessä. Merkittävä seikka on myös työntekijän kyky ymmärtää moninaisuutta esimerkiksi sosioekonomisessa asemassa, uskonnossa tai vakaumuksessa ja seksuaalisessa suuntautumisessa. Opiskelijoita ohjaavien on tiedettävä, koska pitää toimia. Monesti esimerkiksi riskikäyttäytymisen tai vaarallisten olosuhteiden takana on muita haasteita, jotka on tärkeää tunnistaa ja ottaa käsittelyyn. (Walden University i.a.)

Oppilaitoksen ulkopuolisen opiskeluhuollon yhteistyöverkoston (KUVA 5.) toimijat voivat itse tarjota työhön sopivia toimintamalleja. Yhteisöllisessä oppilashuol-

totyössä merkittäviä yhteistyökumppaneita ovat muun muassa seurakunta, kaupungin liikuntatoimi ja nuorisotoimi. Yksilökohtaisessa oppilashuoltotyössä ja etenkin nivelvaiheissa yhteistyöverkosto laajentaa tukitoimien mahdollisuuksia huomattavasti. (Hietanen-Peltola ym., 2019, s.34–35.)

KUVA 5. Oppilaitoksen ulkopuolinen opiskeluhoillon yhteistyöverkosto (Hietanen-Peltola ym., 2019, s. 34)

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa, luvussa Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi linjataan oppivelvollisuuden laajentamisesta. Keskeisinä tavoitteina ovat koulutuksen ja osaamistason nouseminen kaikilla koulutusasteilla, oppimiseröjen kaventuminen ja koulutuksellisen tasa-arvon lisääntyminen. (Eduskunta, 2021.) Opetus- ja kulttuuriministeriö valmisteli hankkeen ja Eduskunta hyväksyi sen 15.12.2020 oppivelvollisuuslain (L 1214/2020) ja siihen liittyvät muutoslait (1215/2020–1243/2020) (Eduskunta, 2021).

Oppivelvollisuuslaissa on säädetty, että jokainen peruskoulun päättävä suorittaa toisen asteen koulutuksen. Oppivelvollisuusikä on 18 vuotta. Opetus on oppivelvolliselle maksutonta tutkinnon suorittamiseen asti. Tämän lisäksi kaikki toisen

asteen opiskelussa tarvittavat välttämättömät oppimateriaalit ja välineet ovat op-pivelvolliselle maksuttomia. Opetuksen maksuttomuus tarkoittaa myös tarpeellisia koulukuljetuksia ja riittävää ravintoa sekä joissakin tapauksissa myös asu-mista (L 1214/2020). Lait tulevat voimaan 1.8.2021 joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta (Eduskunta, 2021).

3.7 Kirkon oppilaitostyö toisen asteen oppilaitoksissa

Kämäräinen ja Paavilainen (2012) nostavat opinnäytetyössään (YAMK) esille sen, miten huonosti kirkon oppilaitostyö on kohdannut ammatillisissa oppilaitok-sissa opiskelevia. Se on profiloitunut mielellään korkeakouluihin, kun taas kirkon nuorisotyö jalkautuu yläkouluihin ja lukioihin. Ammattikoululaisten kohtaaminen jää usein erityisnuorisotyön tehtäväksi. Tämä asetelma alleviivaa ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevien sosiaalista statusta ”vähän huonommin pärjäävinä”. (Kämäräinen & Paavilainen, 2012, s. 41)

Kirkon toimintatilastoista kuitenkin nähdään, että vuosina 2017–2020 ammatilli-siin oppilaitoksiin kohdistui hieman yli neljäs osa (23–28%) niiden kirkon työnte-kijöiden työpanoksesta, jotka tekevät oppilaitostyötä. Suurin osa heistä teki siis oppilaitostyön lisäksi niin kutsuttua yleistä seurakuntatyötä tai nuorisotyötä, johon peruskoulussa tehtävä työ helposti lasketaan. Toisen asteen oppilaitoksista luki-oihin kohdistuva työpanos oli huomattavan pieni, vain 1–3%. (Suomen ev.lut. kirkko, 2017–2020)

Kirkon oppilaitostyön työnkuva on paikkakuntasidonnainen. Työn tarpeeseen ja luonteeseen vaikuttavat paikkakunnalla olevat oppilaitokset, niiden erityispiirteet ja monet muut seikat. (Kontinen, 2016, s. 6.) Yhteistyömuotoja toisen asteen op-pilaitosten ja seurakunnan välillä ovat oppituntivierailut ja opintokäynnit seura-kunnan tiloissa. Näin seurakunnan työntekijät voivat helposti tarjota ammatillista erityisosaamistaan ja asiantuntijuuttaan ammatillisen oppilaitoksen ja lukion ope-tuskäyttöön. Sisältö suunnitellaan yhdessä opettajien kanssa, eikä seurakunnan

työntekijä ole yksin opetusvastuussa. Vierailut puolin ja toisin lisäävät dialogisuutta ja opettaja saa myös mahdollisuuden havainnoida opetusryhmäänsä. (Yli-Koski-Mustonen, 2019, s. 90.)

Eri ammattialojen opiskelijoille löytyy helposti sopivia ja innostavia teemoja, joista seurakunnan työntekijä voi opettaa, esim. sosiaali- ja terveysalalla kuolevan ja surevan kohtaaminen, saattohoidon kysymykset, varhaiskasvatus ja perhetyö. Kaupallisen alan opiskelijoille sopisi vaikkapa teemat: hyvä ammatillinen vuorovaikutus tai itsetuntemus työelämätaitona. Ammattietiikka taas koskee aivan kaikkia ammattialoja. (Yli-Koski-Mustonen, 2019, s. 90–92.)

Lukiossa on mahdollisuus tehdä yhteistyötä monen eri oppiaineen sisällä. Yleisimmin yhteistyökumppanit löytyvät uskonnon, filosofian ja psykologian aineenopettajista. Ajankohtaiset ja mediassa näkyvät teemat ovat perusteltuja valintoja, esimerkiksi avioliittolaki, seurakunta- tai piispanvaalit, Yhteisvastuukeräys. Myös aiheet, joita seurakunnan työntekijä voi elävöittää osaamisellaan, ovat hyviä, muuan muassa kirkkohistoria, kirkkotaide ja symbolit, diakonia- ja lähetystyö sekä kirkon hallinto ja päätöksenteko. Lukion nykyinen opetussuunnitelma pitää sisällään evankelis-luterilaisessa uskonnossa kuusi kurssia. Kaikissa niissä voidaan haluttaessa hyödyntää seurakunnan työntekijöiden erityisasiantuntijuutta. (Yli-Koski-Mustonen, 2019, s. 92–94.)

3.8 Oppilaitosdiakonia

Kirkon työ opiskelijamaailmassa on nähty enemmän kasvatustyön kuin diakonia-työn tai sielunhoidon näkökulmasta. Suomessa ei puhuta koulusielunhoidosta, vaikka oppilaitokset ovat paljon muutakin kuin vain tietojen omaksumisen paikka. Ne ovat paikkoja, joihin tuodaan mukana elämänarvot ja identiteetti, kasvukivut ja kysymykset, perhetausta ja ihmissuhteet, onnistumiset ja epäonnistumiset. Ihmisen persoonallisuuden rakentumisen kannalta oppilaitokset ovat keskeisessä asemassa. Sielunhoidossa kohdataan ja ollaan aidossa vuorovaikutuksessa.

Siinä voidaan olla tukena identiteettikysymyksissä ja vierellä kulkijana elämän vaikeissa hetkissä. (Kettunen, 2013, s. 171–172.)

Oppilaitosdiakonia on yksi diakoniatyön muoto, jossa diakoninen näkökulma on hädän kohtaamisessa oppilaitoksissa (Helin & Hiilamo & Jokela, 2010, s. 51). Oppilaitosdiakoni toimii kirkon seinien ulkopuolella yhteiskunnallisen työn lähettäläänä (Kontinen, 2016, s. 6). Työ pitää sisällään muun muassa asiakastyötä (esim. henkilökohtaiset keskustelut, taloudellinen auttaminen, sielunhoito), erilaisia ryhmien vetämistä, diakoniakasvatusta (esim. oppituntivierailut) ja opiskeluhuoltoryhmissä toimimista (Helin & Hiilamo & Jokela, 2010, s. 52).

Kivistö (2016) haastatteli Diakoniamattikorkeakoulun opinnäytetyötänsä varten kaikkia kirkon silloisia oppilaitosdiakoneita. Heitä oli yhteensä seitsemän ja he työskentelivät pääasiassa toisen asteen oppilaitoksissa, erityisesti ammattiopistoissa. Osa tekee työtä myös korkeakouluissa. Oppilaitosdiakonit kohtaavat työssään eri ikäisiä ihmisiä. Opiskelijat voivat olla niin nuoria kuin aikuisia ja oppilaitosten henkilökunnasta löytyy monen ikäisiä työntekijöitä. Moni oppilaitosdiakoneista sai käyttää oppilaitoksen yleisiä tiloja ja esimerkiksi kuraattorin tai psykologin huonetta tarvittaessa. Kohtaamiset auloissa, käytävillä, osastoilla ja luokkahuoneissa oli yleistä ja tietoinen valinta monelle. (Kivistö, 2016, s. 38–39.)

Diakonin oppilaitoksessa tekemä työ ei juurikaan eroa nuorisotyönohjaajan tai papin oppilaitoksessa tekemästä työstä. Työn lähtökohdat ja tavoitteet sekä työskentelymenetelmät ovat hyvin samanlaisia. (Snellman, 2011, s.10.) Oppilaitostyöntekijöiden työ on kaikkiaan varsin monimuotoista. Pohjakoulutuksensa vuoksi oppilaitosdiakonit eivät tee kirkollisia toimituksia, joita taas oppilaitospapit tekevät. (Kivistö, 2016, s. 54–55.)

Oppilaitosdiakonit tekevät paljon yhteistyötä henkilökunnan kanssa ja on tärkeää pyrkiä verkostoitumaan. Moni tekee yhteistyötä muun muassa kuraattorin, opinto-ohjaajan ja terveydenhoitajan kanssa sekä kuuluu oppilaitoksen eri työryhmiin, esim. hyvinvointi-, kriisi- ja oppilashuoltoryhmät. Yhteistyötä tehdään monella tasolla: koko koulun tai tietyn ryhmän kanssa tai yksittäisen opiskelijan asioissa.

Kun ollaan tultu tutuiksi, voidaan ohjata opiskelija toisten toimijoiden vastaanotolle. Opiskelijat voivat löytää oppilaitosdiakonin luokse juuri verkostojen kautta. (Kivistö, 2016, s. 49–50.)

Kirkon diakoniatyön vahvuus on ihmisten kokonaisvaltaisessa ja yksilöllisessä kohtaamisessa (Helin & Hiilamo & Jokela, 2010, s. 7). Keskeinen olemus ja ydin diakoniatyössä on toisen ihmisen kuunteleminen, sosiaalisen tuen keskinäinen jakaminen ja Jumalalta lähtöisin oleva rakkaus (Thitz, 2013, s. 136, 143). Yksi olennainen tavoite on välittää toivoa, joka nousee kristillisyydestä. Diakoniatyössä voidaan joustavasti etsiä niitä kohtia sekä ihmisiä, joihin yhteiskunnan apu ei yllä. Diakoniatyöntekijän työssä ovat läsnä henkisen ja hengellisen tuen antaminen sekä taloudellinen auttaminen. Apu voi olla myös pohdiskelevaa dialogia. (Helin & Hiilamo & Jokela, 2010, s. 8, 41–42.)

Kiireetön läsnäolo, ajan antaminen ja kuunteleminen oppilaitoksessa ovat oppilaitosdiakonin tärkeimpiä tehtäviä. Siitä syntyy kohtaamisia ja keskusteluja. Asiat, joista oppilaitosdiakonin kanssa keskustellaan, ovat moninaisia, mutta usein arkisia ja haastaviakin, esimerkiksi ihmissuhteet, opinnot, elämänhallinta, taloudellinen tilanne ja erilaiset kriisit. Yleensä oppilaitosdiakonin juttusille hakeudutaan, kun jokin asia vaivaa. Tapaamisia voi olla vain yksi tai säännöllisesti usean vuoden ajan. Henkilön halutessa voidaan puhua hengellisistä asioista, mutta kovin usein niistä aiheista ei keskusteluja synny. Oppilaitosdiakoni voi rukoilla hänen vastaanotolleen tulleen henkilön kanssa, jos henkilö niin toivoo. Uskontodialogi nousut yhä useammin esille keskusteluissa, kun monikulttuurisuus on yleistynyt. (Kivistö, 2016, s. 51–52, 54.)

Oppilaitoksessa toimiessaan oppilaitosdiakoni edustaa kirkkoa sen tilojen ulkopuolella. Siitä seuraa tietynlainen jännite: kirkon diakoniatyön ja erityisnuorisotyön strategiat ohjaavat työntekijää ja samalla hän tekee työtä yhteistyökumppanien kanssa sovittujen periaatteiden mukaisesti. Vaikka kirkon työntekijän asemaa oppilaitosyhteisössä saatetaan kyseenalaistaa, hänen ei tule piilotella rooliaan kirkon edustajana. Virkapaidan käyttäminen oppilaitoksissa ollessa on melko

yleinen tapa ja hyvä keino viestiä, kuka on. Itsensä saa myös esitellä kirkon työntekijänä. Ellei oppilaitosdiakonia ei tunnista ulkoisista merkeistä, keskusteluissa se tulee yleensä ilmi. (Kivistö, 2016, s. 53.)

Oppilaitosdiakoni Johanna Simola työskentelee Porin seurakuntayhtymän seurakuntapalveluissa kasvatuksen tiimissä ja tällä hetkellä neljässä eri oppilaitoksessa: Diakonia-ammattikorkeakoulussa, Satakunnan ammattikorkeakoulussa, Porin yliopistokeskuksessa ja Winnovan ammattioppilaitoksessa. Oppilaitosdiakonin virassa hän on ollut loppuvuodesta 2016. Koulutustaustaltaan Simola on sairaanhoitaja-diakonissa ja on tehnyt seurakuntatyön lisäksi myös hoitotyötä. Työparina Simolalla on oppilaitosteologi. (Johanna Simola, oppilaitosdiakoni, henkilökohtainen tiedonanto 20.8.2020.)

Simola kertoo, että ryhmäytymiset ovat tärkeä osa oppilaitostyötä. Työnsä pääpaino hän sanoo olevan kuitenkin yksilöiden kohtaamisessa. Oppilaitostyö on oppilaitosten väen, niin opiskelijoiden kuin henkilökunnan tukena olemista ja rinnalla kulkemista. Hän pyrkii siihen, että kaikki tietäisivät oppilaitostyöntekijöiden olemassaolosta ja sen, että he ovat kaikkien käytettävissä. Näkyvyys ja saatavuus ovat keskeisiä asioita, samoin verkostoituminen ja yhteisöllisyys. Oppilaitosdiakoni on mukana oppilaitosten arjessa ja juhlassa, tapahtumissa ja kampuksilla. Oppilaitosten väen hyvinvointi on ykkösasia. Simola on mukana hyvinvointiryhmissä ja tekee yhteistyötä kaikkien niiden kanssa, jotka edistävät hyvinvointia jollain tavalla. Kirkon työntekijänä hänellä on tietysti kristillinen arvomaailma kaiken taustalla. (Johanna Simola, oppilaitosdiakoni, henkilökohtainen tiedonanto 20.8.2020.)

Opiskelijat ovat monen ikäisiä. Ammatillisessa oppilaitoksessa nuorimmat ovat 16-vuotiaita. Ammattikorkeakouluissa ja yliopistossa on nuoria aikuisia (19–25-vuotiaita) ja nykyään enenevässä määrin myös aikuisopiskelijoita. Mitään yläikärajaa ei siis juurikaan ole. Opiskelijoiden suurimmat haasteet ovat opiskelussa itsessään ja yhdistettynä työhön sekä muuhun elämään. Ihmissuhteet, erilaiset elämänvaiheet, kriisitilanteet ja muuttuva maailma haastavat kaiken ikäisiä. Myös

yksinäisyys ja mielenterveysongelmat ovat isoja haasteita. Monenlaista kuuntelemista ja tukea tarvitaan. (Johanna Simola, oppilaitosdiakoni, henkilökohtainen tiedonanto 20.8.2020.)

Konkreettista auttamista on muun muassa palveluohjaus, asioiden hoitamisessa auttaminen ja taloudellinen avustaminen. Henkilökuntaa autetaan hyvinkin samoilla tavoin kuin opiskelijoita. Tärkeää on kuunnella ja vastata avun tarpeeseen kulloinkin sopivalla tavalla. Oppilaitosdiakonin pitää olla herkkä kuulemaan, näkemään ja tunnistamaan milloin apua tarvitaan. (Johanna Simola, oppilaitosdiakoni, henkilökohtainen tiedonanto 20.8.2020.)

Yhteistyötahoina oppilaitoksissa ovat oppilaskunnat, hyvinvointiryhmät, oppilas- huollon työntekijät, opetushenkilöstö, kriisiryhmät ja muu henkilöstö. Opiskelijoita tukevat tietysti myös eri verkostot ja organisaatiot, terveydenhuolto, mielenterveystoimisto, Kela, sosiaalitoimi, TE-keskus, kaupungin ja seurakunnan nuorisotyö sekä etsivä nuorisotyö, yhdistykset, erilaiset hankkeet ja projektit jne. Kirkko, seurakunnat ja oppilaitostyöntekijät ovat saaneet erittäin hyvän vastaanoton oppilaitoksissa ja verkostoissa. Kun toimii ja työskentelee niin sanotusti ”toisten ton- tilla”, on tärkeää muistaa hienovaraisuus ja vanha viisaus, että ”niin metsä vastaa kuin sinne huudetaan”. (Johanna Simola, oppilaitosdiakoni, henkilökohtainen tie- donanto 20.8.2020.)

4 YHTEISTYÖKUMPPANIT

4.1 SASKY koulutuskuntayhtymä ja IDEA-kampus

SASKY koulutuskuntayhtymä (jatkossa Sasky) on suuri koulutusalan toimija, joka toimii 13 alueella Pirkanmaalla ja Satakunnassa (Huittinen, Hämeenkyrö, Ikaalinen, Juupajoki, Keuruu, Kihniö, Kokemäki, Multia, Mänttä-Vilppula, Parkano, Punkalaidun, Ruovesi ja Sastamala). Sasky ylläpitää yhdeksää ammatillista oppilaitosta: Ammatti-instituutti lisäksi, Huittisten ammatti- ja yrittäjäopisto, Ikaalisten kauppaoppilaitos, Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitos, Karkun kotitalous- ja sosiaalialan oppilaitos, Mäntän seudun koulutuskeskus, Tampereen palvelualan ammattiopisto, Tyrvään käsi- ja taideteollisuusoppilaitos ja Vammalan ammattikoulu. Sasky järjestää myös yleissivistävää koulutusta Ikaalisten ja Ruoveden lukioissa, Pirkanmaan aikuislukiossa, Petäjä-opistossa ja Ylä-Satakunnan musiikkiopistossa. Saskyn IDEA-kampus (KUVA 6.) sijaitsee Ikaalisissa. (Sasky, i.a.)

KUVA 6. Kartta IDEA-kampuksesta ja Ikaalisista (Sasky koulutuskuntayhtymä)

IDEA-kampus on Ikaalisten keskustassa toimiva toisen asteen koulujen uudenlainen oppimisympäristö. Sen pohjana toimii Ikaalisten käsi- ja taideteollisuus oppilaitoksen 1980-luvulla valmistunut kampus, johon on joka vuosikymmenellä rakennettu lisää. Uudisrakennus valmistui tammikuussa 2020. IDEA-kampuksella voi opiskella 22 eri koulutusallalla. (Sasky, i.a.) Opiskelijoita on yhteensä yli 650 ja työntekijöitä on noin 80. Kampuksella opiskelevien ikäjakauma on 16–62 vuotta. (Pekka Widenoja, koulutusohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto 25.11.2020.)

Suurin osa kampuksen opiskelijoista, yli 400 opiskelee Ikaalisten käsi- ja taideteollisessa oppilaitoksessa (jatkossa Ikata), joka on Suomen laajin ja monipuolisin taideteollisuusalan kouluttaja. (Henna Koistinen, opinto- ja toimistos sihteeri, henkilökohtainen tiedonanto 18.1.2021.) Ikatalla voi opiskella taideteollisuusalan perustutkinnon, media-alan tai kuvallisen ilmaisun perustutkinnon. Ikatalla on mahdollista suorittaa myös musiikkituotannon ammattitutkinnon ja valmistua lauluntekijäksi tai musiikkimanageriksi. Kaikille koulutusaloille on jatkuva haku. Opettajien määrä on 37 ja muuta henkilöstöä on 13. (Sasky, i.a.)

Opiskelijoiden keski-ikä on 26 vuotta. (Pekka Widenoja, koulutusohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto 25.11.2020.) Ikatan oppilaskunnan hallitukseen kuuluu 36 opiskelijaa eri koulutusaloilta ja puheenjohtaja. Koulutusohjaaja on pääsääntöisesti mukana kokouksissa, joita on noin kerran viikossa. (Miko Lundberg, Ikatan oppilaskunnan puheenjohtaja, henkilökohtainen tiedonanto 12.1.2021.)

IDEA-kampuksella toimivat myös Ikaalisten kauppaoppilaitos ja Ikaalisten lukio. Ikaalisissa on ollut oma lukio vuodesta 1902 lähtien. Se oli nimeltään Ikaalisten yhteiskoulun lukio ja se sijaitsi Ikaalisten vanhassa kauppalassa. Alkuvuodesta 2020 lukiotoiminta siirtyi Ikaalisten kaupungilta Sasky koulutuskuntayhtymän alaisuuteen. Lukio muuttivat IDEA-kampuksen uudisrakennukseen helmikuun alussa 2020. (Sasky i.a.) Tammikuussa 2021 lukiolaisia oli 74 ja opettajia 13. (Henna Koistinen, opinto- ja toimistos sihteeri, henkilökohtainen tiedonanto 18.1.2021.) Lukiossa toimii oppilaskunnan hallitus, jossa on 13 opiskelijaa, puheenjohtaja ja ohjaava opettaja. He kokoontuvat noin joka toinen viikko. (Mari Teelmäki, Ikaalisten lukion oppilaskunnan puheenjohtaja, henkilökohtainen tiedonanto 13.1.2021.)

Ikaalisten kauppappilaitos perustettiin vuonna 1962 Ikaalisten vanhaan kauppaan. Se laajennettiin vuosina 1977 sekä 2001. Tällä hetkellä kauppappilaitos tarjoaa tieto- ja viestintätekniikan, liiketoiminnan sekä sosiaali- ja terveystieteiden perustutkintokoulutusta. Oppilaitos muutti IDEA-kampukselle tammikuussa 2020. (Sasky i.a.) Tammikuussa 2021 opiskelijoita oli 190 ja opettajia 12 (Henna Koistinen, opinto- ja toimistos sihteeri, henkilökohtainen tiedonanto 18.1.2021). Toimivaa oppilaskunnan hallitusta ei oppilaitoksessa ollut tammikuussa 2021, mutta se on työn alla (Pekka Widenoja, koulutusohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto 25.11.2020).

4.2 Ikaalisten seurakunta

Ikaalisten seurakunnalla on pitkä historia. Jo 1540-luvulta lähtien se tunnettiin Kyrön seurakunnan Lahtisten kappelina. Hämeenkyröstä Ikaalinen erotettiin omaksi pitäjäkseen vuonna 1641 ja samalla perustettiin itsenäinen kirkkoherrakunta. Siihen kuuluivat myös Jämijärvi, Parkano, Kankaanpää, Karvia ja Honkajoki. 1700–1800-lukujen aikana kaikki edellä mainitut irrottautuivat Suur-Ikaalisten seurakunnasta ensin omiksi rukoushuonekunnikseen, sitten kappeliseurakunniksi ja lopulta itsenäisiksi seurakunniksi. (Juha Aila, kirkkoherra, henkilökohtainen tiedonanto 16.11.2020.)

Nykyinen Ikaalisten kaupunki sijaitsee Luoteis-Pirkanmaalla, aivan Satakunnan rajalla. Ikaalisten seurakunta on osa Tampereen hiippakuntaan ja Hämeenkyrön rovastikuntaan. Marraskuussa 2020 Ikaalisten seurakunnassa oli 5 260 jäsentä. Työntekijöitä on 17, joista kolme on pappeja, kaksi diakoniatyöntekijää ja yksi nuorisotyönohjaaja. Kirkkoherra Juha Aila on Ikaalisten seurakunnan 22. kirkkoherra. Hän on toiminut Ikaalisissa pappina vuodesta 2005 lähtien. (Juha Aila, kirkkoherra, henkilökohtainen tiedonanto 21.12.2020.)

Tähän asti Ikaalisten seurakunnan yhteistyö toisen asteen oppilaitosten kanssa on ollut hyvää ja hedelmällistä, mutta satunnaista ja epäjärjestelmällistä. Ikatalla

järjestettiin 1990-luvulla gospelkonsertteja ja etiikan kursseja. Opiskelijoille oli vapaaehtoinen raamattupiiri. Viimeisen 15 vuoden aikana yhteensä noin kymmenkunta graafisen suunnittelun ja tekstiilialan opiskelijaa on ollut työssäopissa seurakunnassa. Seurakunta on tilannut erilaisia opiskelijatöitä Ikatán opiskelijoilta, mm. istumatyynyjä ja kukkatelineet, joita käytetään hautaan siunaamisessa arkun sivuilla. (Juha Aila, kirkkoherra, henkilökohtainen tiedonanto 16.11.2020.)

Toinen nuorisotyönohjaajista on toiminut vuosien saatossa noin viidelle Ikatán opiskelijalle ns. tukihenkilönä. Yhteyttä nuorisotyönohjaajaan on ottanut oppilaitoksen koulutusohjaaja, kaupungin etsivä nuorisotyö tai opiskelijan perhe. Osa tukisuhteista on kestänyt koko opiskeluajan. Perinteisesti jouluhartaus kirkossa on järjestetty oppilaitoksen toiveesta. Siihen osallistuminen on tietysti vapaaehtoista. (Juha Aila, kirkkoherra, henkilökohtainen tiedonanto 16.11.2020.)

Lukion kanssa oli yhteistyö enemmänkin 1980–1990-luvuilla, mm. lentopallovuoroja ja pienryhmätoimintaa. Viikoittaiset radiopäiväavaukset, satunnaiset tuntivierailut, ryhmien tutustumiskäynnit esim. kirkossa ja perinteiset hartaudet pääsiäisen sekä joulun aikaan ovat jatkuneet aina vuoteen 2019 asti. Nuorisotyönohjaaja on kantanut päävastuun lukiossa tehdystä työstä. Hän on päivystänyt yläkoululla 2000-luvun alusta asti kerran viikossa. Tätä palvelua ovat voineet käyttää myös samassa pihapiirissä olleet lukiolaiset. (Hannu Järvensivu, nuorisotyönohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto 10.1.2021.)

Seurakunta on järjestänyt gospelkonsertteja koulupäivän aikana lukion liikuntasalissa opiskelijoita varten. Koululla ollaan oltu kriisiryhmässä mukana esim. onnettomuuksiin, koulusurmiin ja paikallisia nuoria koskeviin kuolemantapauksiin liittyen. Nuorisotyönohjaaja on kutsuttu tarvittaessa oppilashuoltoryhmän kokouksiin. Keväisin seurakunta on muistanut stipendillä parhaiten uskonnon kirjoittanutta ylioppilasta. (Hannu Järvensivu, nuorisotyönohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto 10.1.2021.)

Kauppaoppilaitoksen kanssa ei ole ollut oikeastaan mitään yhteistyötä sitten 1980–2000-luvun alun, jolloin nuorisotyönohjaaja kutsuttiin pitämään etiikan kursseja. Silloin järjestettiin kauppaoppilaitoksella myös gospelkonsertteja. 1990-luvulla sekä Ikaton että kauppaoppilaitoksen opiskelijoita kokoontui seurakunnan nuortentiloille vapaaehtoiseen raamattupiiriin. (Hannu Järvensivu, nuorisotyönohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto 10.1.2021.)

Aila ajattelee, että kirkon oppilaitostyö on seurakunnan läsnäoloa kampuksella sekä opiskelijoiden ja työntekijöiden monipuolista tukemista arjessa. Se on samalla mielikuvien rakentamista seurakunnasta ja sen toiminnasta tiedottamista. Käytännössä se voisi olla esim. ryhmätoimintaa, sauna- tai elokuvailtoja. Aila on ilahtunut, että IDEA-kampuksella ollaan oltu kiinnostuneita seurakunnan oppilaitostyön käynnistämisestä. Tilanne vaatii rohkeutta, aktiivisuutta ja luovuutta. Seurakunta ei voi mennä valmiin paketin kanssa vaan kysellen ja yhdessä tehden, tutustuen sekä kehittäen toimintoja opiskelijoiden ja työntekijöiden tarpeiden mukaan. Kirkkoherra näki, että yhteistyöstä voi syntyä jotain aivan uutta ja odottamatonta, niin sanotusti ”positiivista pöhinää”, joka virkistää koko seurakuntaa. (Juha Aila, kirkkoherra, henkilökohtainen tiedonanto 16.11.2020.)

Aila kertoo, että tällä hetkellä Ikaalisten seurakunnalta löytyy työntekijäresurssia käytettäväksi IDEA-kampuksella tehtävään oppilaitostyöhön, mutta on vaikea sanoa tarkalleen kuinka paljon. Neljän vuoden päästä ollaan jo toisessa tilanteessa, kun pappien määrä vähenee kolmesta kahteen. Se vaikuttaa kaikkeen toimintaan ja aiheuttaa uudelleen järjestelyjä. Jos siihen mennessä on syntynyt jotain korvaamatonta, on siitä tietenkin pidettävä kiinni. (Juha Aila, kirkkoherra, henkilökohtainen tiedonanto 21.12.2020.)

Vuoden 2019 alussa Ikaalisten seurakunnassa luotiin yhdessä valtuutettujen, luottamushenkilöiden ja työntekijöiden kanssa pajamaisessa työskentelyssä strateginen linjaus (LIITE 1.) ja sen viisi kantavaa periaatetta vuosille 2019-2022 (Timo Vettenranta, talouspäällikkö, henkilökohtainen tiedonanto 12.1.2021).

Seuraavissa kahdessa kappaleessa tiivistän sitä, mitä strateginen linjaus Ikaalisten seurakunnassa pitää sisällään. Olen ollut itse työntekijän roolissa mukana prosessissa, jossa linjaus luotiin.

Rohkeus tarkoittaa tässä avoimuutta uusille ideoille ja toimintatavoille. Rohkeus on mukavuusalueelta poistumista. Se on sitä, että uskalletaan ottaa riskejä ja epäonnistua, kun kokeillaan uutta sekä uskallusta luopua vanhasta. Ollaan rohkeasti kristittyjä ja lähestytään rohkeasti ihmisiä. Rohkeutta tarvitaan myös julistaa Jumalan sanaa. Arjessa läsnä tarkoittaa sitä, että mennään sinne, missä ihmiset ovat ja kohdataan sekä kuunnellaan heitä arjen keskellä. Yritetään tavoittaa uusia ihmisiä ja luoda matalankynnyksen toimintaa kutsumalla heitä tekemään yhdessä. Laaja yhteistyö kaupungin, toisten paikallisseurakuntien, naapuriseurakuntien, yhdistysten, järjestöjen ja yhteisöjen kanssa. Heidän kanssaan vastaan juuri ikaalilaisten tarpeisiin. Yhteistyötä tulisi tehdä seurakunnan sisällä yli työalarajojen.

Yhteisöllisyys on mahdollista, kun ollaan ja tehdään yhdessä sekä jaetaan vastuuta. Silloin voi syntyä kokemus, että yksitäinen seurakuntalainen on arvokas, tärkeä ja kuuluu joukkoon. ”Ei ole minua vaan me.” Yhteisöllisyydessä merkittävää on luottamus, läheisyys, motivaatio, osallisuus, sitoutuminen, tasavertaisuus ja yhteinen tavoite. Seurakuntalaisten osallisuus tarkoittaa, että murretaan kulttuuri, jossa vain työntekijät toimivat ja tekevät. On tärkeää, että seurakuntalaisille annetaan mahdollisuus käyttää lahjojaan seurakunnassa, toimia ja tehdä. Näin he voivat kokea tullessa kuulluksi, olevansa tarpeellisia ja että heillä on mahdollisuus vaikuttaa.

5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyöni on toiminnallinen ja kehittämispainotteinen. Sen tarkoituksena on selvittää, millaista tukea IDEA-kampuksen opiskelijat ja henkilökunta haluavat ja tarvitsevat Ikaalisten seurakunnalta sekä millaista yhteistyötä tulevaisuudessa voidaan tehdä. Opinnäytetyön tavoitteena on laatia suunnitelma, jonka avulla kirkon oppilaitostyö voidaan aloittaa toisen asteen oppilaitoksissa Ikaalisissa. Toiminnallinen produkti on siis konkreettinen suunnitelma, jonka avulla voidaan yhteistyö saattaa käyntiin vuoden 2021 syksyllä.

Ammattikorkeakoulussa tehdyn opinnäytetyön on tarkoitus olla työelämälähtöinen, käytännönläheinen, alan tietojen ja taitojen hallintaa osoittava sekä tutkimuksellisella otteella toteutettu. Toiminnallisen opinnäytetyön tehtävä on yleensä ohjeistaa, kehittää, järjestää tai järjesteä käytännön toimintaa ammatillisella kentällä. Sen yhtenä tavoitteena on osoittaa opiskelijan kyky yhdistää teorian tieto ja käytännön osaaminen sekä pohtia näitä asioita kriittisesti. Näin opiskelija kehittää sekä itseään ammatillisesti, että oman alansa ammattikulttuuria. (Vilkkä & Airaksinen, 2003, s. 9–10, 41–42.) Opinnäytetyö voi olla yhtä aikaa toiminnallinen ja kehittämispainotteinen.

Kehittämispainotteisen opinnäytetyön keskiössä on käytännön toiminnan ohjeistamisesta, opastamisesta, toiminnan järjestämisestä tai kehittämisestä. Siinä tuotetaan tuotekehittelynä eli produktiona usein joko uusi palvelu tai tuote tai luodaan mallinnuksia ja toteutuksia. Produkti eli tuotos kehitetään työelämän tarpeeseen. Kehittämispainotteisen opinnäytetyön toteutustavat ovat lähellä toimintatutkimusta, jonka keskeisenä ajatuksena on toiminnan kehittäminen ja osallistujien aktiivinen rooli. Opinnäytetyöprosessi etenee kehittämistarpeiden tunnistamisesta toiminnan suunnitteluun sekä toteuttamiseen ja lopulta arviointiin. (Karjalainen ym., 2020)

Opinnäytetyöni työelämälähtöisyys ja tarpeellisuus nousevat Ikaalisten seurakunnan halusta aloittaa kirkon oppilaitostyö Saskyn IDEA-kampuksella Ikaalisten keskustassa, jossa toimii kolme erilaista toisen asteen oppilaitosta: Ikata, Ikol ja Iklu. Kampuksella opiskelee ja työskentelee yhteensä noin 750 ihmistä, joista yli 660 on opiskelijoita ja noin 80 henkilökuntaa. (Sasky, i.a.) Ikaalisten asukasluku marraskuussa 2020 oli 6 867 (Hannu Haapala, kaupungin sihteeri, henkilökohtainen tiedonanto 11.1.2021). Kampuksen väkiluku on reilusti yli 10% Ikaalisten asukasluvusta. Seurakunta ei halua jättää huomiotta noin suurta ihmisjoukkoa. (Juha Aila, kirkkoherra, henkilökohtainen tiedonanto 16.11.2020.)

6 SUUNNITELMAN KEHITTÄMISPROSESSI

Lokakuussa 2019 opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi Saskylle luvan järjestää lukiokoulutusta Ikaalisissa. Näin ollen Ikaalisten lukio siirtyi Ikaalisten kaupungilta Saskyn alaisuuteen. Siirto tapahtui 1. tammikuuta 2020 ja samoihin aikoihin IDEA-kampuksen uudisrakennus valmistui. Lukion toiminta kampuksella alkoi helmikuussa 2020. Uuteen rakennukseen siirtyivät jo tammikuussa Ikaalisten kauppaoppilaitos ja Ikatán graafisen suunnittelun koulutusala. IDEA-kampuksella opiskelee jatkossa noin 650-750 toisen asteen opiskelijaa ja työskentelee noin 80 työntekijää.

Olen työskennellyt Ikaalisten seurakunnassa nuorisotyössä syyskuusta 2005 lähtien. Meillä työyhteisössä on ollut jo pitkään puhetta siitä, että oppilaitosyhteistyö Ikatán kanssa pitäisi aloittaa. Nyt seurakunnalla on hieno mahdollisuus tavoittaa ja kohdata kaikkien toisen asteen oppilaitosten opiskelijat ja henkilökunta samalla kampuksella. Marraskuun lopulla 2019 sain tiedon, että pääsen tammikuussa 2020 aloittamaan diakonin opinnot Diakonia-ammattikorkeakoulun Porin kampuksella. Hyvin nopeasti minulle syntyi ajatus, että haluan tehdä opinnäytetyön liittyen kirkon oppilaitostyöhön ja Ikaalisten IDEA-kampukseen. Esimieheni, kirkkoherra Juha Aila innostui ajatuksestani.

Ensimmäinen yhteistyöpalaveri järjestettiin jo joulukuussa 2019 Ikatalla. Paikalla olivat kirkkoherra Juha Aila, seurakuntapastori Elina Kaunisto, nuorisotyönohjaaja Hanna ”Norppa” Sippola (kirjoittaja), Ikatán koulutusohjaaja Pekka Widenoja, Ikatán koulutuspäällikkö Päivi Pasanen ja Ikatán rehtori Joni Liukkonen. Keskustelimme siitä, mitä yhteistyö oppilaitosten ja seurakunnan välillä voisi olla. Esiin nousi esimerkiksi osallistuminen oppilaitoksen yhteisöllisyyttä tukeviin, jo olemassa oleviin tapahtumiin, tutustuminen eri koulutusaloihin kiertämällä osastoilla ja luokissa, päivystys- tai kohtaamispaikka, ryhmäytyspäivät, virkistysretket seurakunnan Koivikon leirikeskukseen, elokuvailat Ikatán auditoriossa sekä keskustelut ajankohtaisista ja eettisistä teemoista. Sovittiin, että menen yhdessä

koulutusohjaajan kanssa esittäytymään ja tutustumaan Ikatán oppilaskunnan hallituksen kokoukseen alkuvuodesta 2020.

Helmikuun puolivälissä 2020 sitten sain mahdollisuuden vieraillla Ikatán oppilaskunnan hallituksen kokouksessa. Yllätyksekseni koulutusohjaaja ei ollut paikalla, eivätkä opiskelijat olleet tietoisia vierailustani. Tilanne oli kuitenkin mukava ja minut otettiin avoimesti vastaan. Kerroin, kuka olen ja miksi olen paikalla sekä mitä seurakunnan oppilaitostyö tarkoittaa ja mitä se ei ole. Halusin poistaa ennakkoluuloja ja kerroin myös itse opiskelleeni Ikatalla lasinpuhallusta. Opiskelijat lupasivat panna ajatuksensa liikkeelle ja sovimme, että palaamme asiaan myöhemmin.

Samalla vierailulla sain yllättäen mahdollisuuden tavata myös lukion ja kauppaoppilaitoksen oppilaskuntien puheenjohtajat, kun Ikatán oppilaskunnan puheenjohtaja kutsui minut spontaanisti mukaan historian ensimmäiseen IDEA-kampuksen oppilaskuntien puheenjohtajien yhteistapaamiseen. Tapaaminen oli varsin mukava ja ajattelin, että tämän jälkeen on varmasti helpompi ottaa yhteyttä puolin ja toisin.

Suomi kohtasi keväällä 2020 muiden maiden mukana tilanteen, jossa tartuntataudin (covid-19) aiheuttava koronavirus alkoi levitä laajasti. Hallitus totesi 13.3.2020 yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa Suomen olevan poikkeusoloissa koronavirustilanteen vuoksi ja päätyi ottamaan valmiuslain käyttöön. Suomen hallitus teki keväällä 2020 useita rajoitustoimenpiteitä koskevia linjauksia. Valtioneuvosto antoi 15.6.2020 valmiuslain toimivaltuuksien käytön kumoamisasetukset ja totesi, että maassa eivät enää vallitse valmiuslain 3 §:ssä tarkoitettut poikkeusolot. Kesällä 2020 koronatilanne helpottui, mutta se paheni jälleen syksyllä, jolloin Suomenkin osalta oltiin tartuntataudin ns. toisessa aallossa. (Eduskunta i.a.)

Kesäkuussa 2020 otin yhteyttä Porin seurakuntayhtymän oppilaitosdiakoniin, Johanna Simolaan. Kysyin häneltä apua opinnäytetyöni kanssa ja Johannalta sainkin neljän oppilaitosdiakonin yhteystiedot: Jyväskylän, Oulun, Tampereen ja Van-

taan. Tulevana diakonina minua kiinnostaa nimenomaan oppilaitostyössä työskentelevät diakonit. Elokuussa 2020 lähetin heille sähköpostia saadakseni taustatietoa suoraan kentältä oppilaitosdiakonien työstä Suomessa. Kysyin heiltä seuraavia asioita:

Kuka olet, mikä on koulutuksesi ja työhistoriasi?

Missä teet työtä juuri nyt ja kauanko olet työskennellyt oppilaitosdiakonina?

Mitä kaikkea työsi oppilaitosdiakonina sisältää?

Millaisia menetelmiä käytät työssäsi?

Minkä ikäisiä opiskelijoita kohtaat?

Mitkä ovat mielestäsi opiskelijoiden suurimmat haasteet?

Millä eri tavoilla oppilaitosdiakoni voi tukea opiskelijoita?

Millä eri tavoilla oppilaitosdiakoni voi tukea koulun henkilökuntaa?

Mitä yhteistyötahoja ja moniammatillista verkostoa sinulla on työssäsi?

Kuinka seurakunta ja sinut työntekijänä on otettu vastaan tai osaksi oppilaitosyhteisöä?

Samaan aikaan lähetin sähköpostia Kirkkohallitukseen, kirkon oppilaitostyön asiantuntijalle. Kysyin häneltä muun muassa, montako oppilaitosdiakonia tällä hetkellä työskentelee Suomen evankelis-luterilaisen kirkon palveluksessa ja mistä voisin saada mahdollisimman tarkkaa sekä ajankohtaista tietoa kirkon oppilaitostyöstä. Elokuun aikana sain vastaukset kahdelta oppilaitosdiakonilta viidestä ja Kirkkohallituksen asiantuntijan muutaman lauseen vastauksen. Toisen diakonin vastauksia olen avannut kohdassa 3.9 Oppilaitosdiakonia. Kaiken kaikkiaan saaliini oli laiha eli en saanut suuremmin taustatietoa asiantuntijalta ja oppilaitosdiakoneilta.

Elokuun lopulla 2020 olin yhteydessä sähköpostilla myös IDEA-kampukselle. Kysyin Ikatan rehtorin, koulutuspäällikön ja -ohjaajan mielipidettä siihen, millä tavalla lähden selvittämään IDEA-kampuksen yli 700 ihmisen toiveita ja tarpeita suunnitelman pohjaksi. Mielestäni tehokkuus, tavoittavuus ja tuloksellisuus olivat tärkeitä kriteerejä tiedonhankinnan menetelmää valittaessa. Tarjosin heille kahta vaihtoehtoa: sähköinen kysely, johon jokainen voi vastata anonyymisti tai pienryhmähaastattelut sekä eri oppilaitosten opiskelijoille, että henkilökunnalle. Sain

kaksi vastausta, joista kannatettiin molempia tapoja. Koin ahdistusta työn rajattomuudesta ja kuitenkin halusin saada mahdollisimman paljon tietoa ihmisten todellisista tarpeista ja ajatuksista.

Koronatilanteen vuoksi en päässyt vierailemaan IDEA-kampuksella opinnäytetyötä tehdessäni enää kuin yhden kerran lokakuussa 2020, jolloin olin osana piispantarkastukseen liittyvää työryhmää, joka kävi tutustumassa Ikaalisten seurakunnan eri toimintaympäristöihin. Ryhmämme tapasi Ikatan ja lukion rehtorit sekä kauppaoppilaitoksen koulutuspäällikön ja Ikatan koulutusohjaajan, joka oli myös nimetty opinnäytetyöni yhteyshenkilöksi IDEA-kampuksella. Ryhmässä oli neljä seurakunnan työntekijää eri työaloilta, kaksi luottamushenkilöä ja Tampereen hiippakunnan tuomiokapitulin nimeämä konsultti. Emme päässeet tutustumaan oppilaitosten tiloihin ja eri osastoihin koronan vuoksi.

Tapaaminen sisälsi kertausta siitä, millaista yhteistyö aiemmin on tehty. Rehtoreilla oli valmistellut esitykset kampuksen oppilaitosten toiminnasta, resursseista ja mahdollisuuksista. Keskustelu siirtyi luontevasti opiskelijoiden ja henkilökunnan jaksamiseen koronan keskellä sekä poikkeusjärjestelyjen toimivuuteen. Keskustelussa nousi esille opiskelijoiden, etenkin nuorten psyykkiset haasteet. Ne ovat kasvaneet ja jatkavat kasvuaan. Kriisitilanteissa on hyvä, että seurakunnan työntekijät ovat käytettävissä.

Puhuttiin myös siitä, että kampuksella ei voi pitää hengellisiä tilaisuuksia, koska opiskelijat ovat toisella asteella. Yhdessä pohdittiin uskonnonvapautta ja kulttuuriperinnön jatkamista muun muassa suvivirren osalta. Osallistuminen esimerkiksi kirkossa pidettävään adventti- tai jouluhartauteen on vapaaehtoista, kuten aiemminkin on ollut. Oppilaitosten on haastavaa järjestää korvaavia tilaisuuksia juuri näille edellä mainituille hartauksille yms. Tapaamisella ei tullut esille varsinaisesti uusia ideoita oppilaitosyhteistyöhön liittyen. Kaikki pitivät tärkeänä yhteistyön jatkamista ja kehittämistä. Opinnäytetyöni nähtiin tarpeelliseksi.

Syys-marraskuussa 2020 opinnäytetyöni oli lähestulkoon jäissä. Töissä oli kiire ja olin lamaanutunut. Marraskuun lopulla opinnäytetyöseminaarissa sain ohjaavilta

opettajiltani palautteen, joka herätti minut siihen, että työni oli paisua suhteettoman suureksi. En voinut toteuttaa rajallisessa ajassa sekä laajaa sähköistä kyselyä yli 700 ihmiselle sekä ryhmähaastatteluja ja lisäksi tuottaa suunnitelmaa, jonka pohjalta Ikaalisten seurakunta aloittaisi kirkon oppilaitostyön IDEA-kampuksella. Onneksi opettajat saivat minut muistamaan, että opinnäytetyöni tuotos eli produkti olisi suunnitelma. Valintoja olisi tehtävä.

Rajaaminen oli kivuliasta, mutta opettavainen kokemus. Lähetin sähköpostia kampukselle yhteyshenkilölleni ja seurakunnan kirkkoherralle saadakseni tukea rajauksen tekemiseen. Kirkkoherra vastasi heti, että rajaa kunnolla. Päätin, että pyydän oppilaskuntien hallituksia toteuttamaan keskenään ideariihen siitä, millaista toimintaa ja tukea he kaipaavat seurakunnalta kampuksella. En voinut mennä kampukselle koronan takia ja olin samaan aikaan tekemässä diakonian harjoittelua Salon seurakunnassa.

Taustatiedon keruumuotona toimivat siis sähköpostitiedustelut. Lähetin IDEA-kampuksen oppilaskuntien hallituksille listan, jossa oli esimerkkinä mahdollisia oppilaitostyön toimintamuotoja. Hallituksia on tällä hetkellä kaksi: Ikatan ja Ikaalisten lukion oppilaskunnat. Olin yhteydessä Ikatan koulutusohjaajaan ja pyysin häntä välittämään viestiä henkilökunnalle, että he yhteisessä kokouksessaan keräisivät ajatuksiaan omista tarpeistaan oppilaitostyön suhteen. Näiden vastausten pohjalta rakensin suunnitelman, jonka avulla voidaan käynnistää oppilaitostyö yhteistyö Ikaalisten seurakunnan ja Saskyn IDEA-kampuksella sijaitsevien toisen asteen oppilaitosten välillä.

Marraskuun lopussa 2020 lähestyin oppilaskuntien puheenjohtajien kautta oppilaskuntien hallituksia sähköpostilla (LIITE 2.), jossa kerroin itsestäni, kirkon oppilaitostyöstä ja esimerkkejä siitä, mitä seurakunnan oppilaitostyö voisi olla IDEA-kampuksella. Opiskelijakuntien puheenjohtajia oli tuolloin kaksi, koska kauppaoppilaitoksella ei ollut toimivaa oppilaskunnan hallitusta. Pyysin heitä järjestämään kokouksessaan ideariihen seurakunnan oppilaitostyöstä. Rohkaisin heitä ajattelemaan laajasti ja että villitkin ideat ovat tervetulleita. Päädyin kirjoittamaan sähköpostiin listan esimerkkejä, millaisia asioita kirkon oppilaitostyöntekijä voi olla tekemässä. Minulla oli aavistus, että kirkon oppilaitostyö asiana ei ole tuttu

opiskelijoille. Ajattelin, että esimerkkien kautta heidän omat ideansa lähtevät liikkeelle ja he voivat miettiä yhdessä, millaisia haasteita ja tarpeita opiskelijoilla on. Ehdotin sähköpostissa myös mahdollisuutta, että osallistun oppilaskuntien hallitusten kokoukseen etäyhteyksin.

Taustatiedon keräämisen menetelmäksi valitsin taustakyselyn ja siitä syntyvä ideariihen. Sitä voidaan kutsua myös nimillä aivoriihi tai brainstorming. Päädyin tähän, koska se on hyvin tunnettu ideointitapa ja yksikertaisuudessaan selkeä, mutta antaa paljon tilaa erilaisille ajatuksille. Ideariihessä tavoitteena on keksiä suuri määrä ideoita lyhyessä ajassa ja kirjata ne kaikki ylös. Post it –laput toimivat tässä hyvin. Ideoita saa yhdistellä ja jatkaa, sillä ideat ovat kaikkien käytössä. Tärkeää on, ettei ideoita tässä vaiheessa arvostella, vaan villitkin ideat hyväksytään mukaan. Myöhemmässä vaiheessa ideoita voidaan ryhmitellä. Ideariihi voidaan toteuttaa myös Flinga -sovelluksella. Siinä osallistujat ottavat osaa omilta tietokoneiltaan anonyymisti. Yksi toimii hallinnoijana ja heijastaa sivun valkokankaalle kaikkien nähtäville. (Kehittämiskeskus Opinkirjo i.a.)

Joulukuussa 2020 aloin rakentaa suunnitelman pohjaa. En kuullut oppilaskuntien puheenjohtajista mitään. Otin heihin taas yhteyttä joulun alla 2020. Hiljaisuus jatkui. Tammikuun 10.päivä 2021 lähetin sähköpostia jälleen oppilaskuntien puheenjohtajille. Toinen heistä vastasikin nopeasti ja lupasi lähettää opiskelijoiden ideat minulle seuraavalla viikolla. Olin yhteydessä myös Ikatan koulutusohjaajaan, joka oli nimetty yhteyshenkilökseni. Pyysin vielä kerran, että hän keräisi henkilökunnalta ideoita ja kyselisi heidän tarpeitaan. Olin hyvin stressaantunut siitä, ehtisinkö saada opinnäytetyöni valmiiksi suunnitellussa aikataulussa. Tammi-helmikuussa 2021 otin yhteyttä kaikkiin eri tahoihin, mutta en saanut vastuksia.

Kehittämisprosessin haastavin asia oli ideoiden ja vastausten saaminen eri tahoilta: oppilaitosdiakoneilta, Kirkkohallituksen asiantuntijalta, kampuksen yhteyshenkilöltäni ja henkilökunnalta sekä opiskelijoilta. Lukuisat sähköpostit ja uudelleen samojen asioiden kysyminen turhautti. Koronatilanne tietysti vaikeutti vuorovaikutusta, etenkin kun en voinut mennä kampukselle tapaamaan ihmisiä kasvotusten. Tilannetta hankaloitti varmasti myös lukion oppilaskunnan hallituksen

puheenjohtajan lähestyvät ylioppilaskirjoitukset ja puheenjohtajuuden vaihtuminen helmikuussa 2021. Uusi lukion oppilaskunnan puheenjohtaja toimi ripeästi ja sain heidän ajatuksensa sähköpostilla sovitusti. Ikatan oppilaskunnan hallitukselta en saanut lopulta lainkaan uusia ideoita ja ajatuksia. He olivat käyneet läpi antamani listan esimerkkejä ja arvioineet niiden toteuttamiskelpoisuutta.

Ikatan koulutusohjaajalle, joka oli nimetty yhteyshenkilökseni, esitin useampaan kertaan prosessin aikana toiveeni, että henkilökunta kertoisi myös omista tarpeistaan oppilaitostyön suhteen. Kysyin, voisiko tämä tapahtua heidän omilla foorumeillaan, esimerkiksi henkilöstökokouksessa, hyvinvointityöryhmässä tai anonyymisti vastaten. En saanut tähän vastausta. Yhteyshenkilö ei ilmeisesti vienyt viestiäni ideariihestä oppilaitosten henkilökunnalle. Lopulta en siis saanut henkilökunnalta lainkaan ideoita tai ajatuksia oppilaitosyhteistyöstä.

Ikaalisten lukion oppilaskunnan ideariihen yhtenä tuloksena oli, että seurakunnan työntekijä voisi yhteistyössä tutoreiden kanssa järjestää toimintaa ja päivystää koululla samalla tavalla kuin Ikaalisten yläasteella päivystettiin. Se, että oppilaitostyöntekijä voisi järjestää erilaiset kursseja kuulostaa mielenkiintoiselta. Joulu-kirkon voisi järjestää niin, että se ei olisi niin ”hengellinen” ja miettiä, miten muut uskontokunnat huomioidaan. Tärkeäksi nähtiin koululla järjestettävien tapahtumien suhteen seurakunnan, uskonnon ja koulun tasapaino sekä osallistumisen vapaaehtoisuus ja avoimuus kaikille. Seurakunnan mukana oleminen Ikaolympics-tapahtumassa kuulosti lukiolaisista hyvältä idealta: mitä enemmän järjestäjiä, sitä monipuolisempi tapahtuma.

Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksen oppilaskunta suhtautui melko kriittisesti kaikkiin ehdottamiini oppilaitostyön toimintamuotoihin, mutta uusia ideoita heillä ei ollut. Päivystys tai jonkinlainen kohtaamispaikka kerran viikossa koululla olisi hyvä idea, mutta koulussa on heidän mukaansa krooninen tilanpuute. Sama syy nähtiin esteeksi konserteille, pienryhmien pitämiselle ja yhteisöruokailulle. Käsityö- ja elokuvakerhoista heillä on aiemmin ollutkin puhetta, mutta niitä ei ole saatu perustettua. Ryhmätyökset eri opiskelijaryhmille yhdessä oppilaskunnan hallituksen kanssa ovat heidän mielestään mahdollisia korona jälkeisenä aikana. Seurakunnan osallistuminen kampuksen yhteisiin olympialaisiin pitämällä omaa

rastia nähtiin hyvänä ideana. Erillisten kurssien järjestämisen koulupäivän ulkopuolella he näkivät mahdolliseksi, mutta opintopisteitähän siitä ei voida antaa. Laki ammatillisesta koulutuksesta ja nykyinen opintosuunnitelma ei tunne vapaasti valittavia tutkinnonosia. Kriisiapu ja seurakunnan työntekijä mukana oppilashuoltoryhmässä nähtiin ongelmallisena salassapitovelvollisuuden vuoksi.

7 SUUNNITELMA JA SEN ARVIOINTI

Suunnitelma kirkon oppilaitostyön aloittamisesta IDEA-kampuksella Ikaalisissa on opinnäytetyöni produkti eli tuotos. Kun aloitin opinnäytetyön tekemisen, uskoin saavani runsaasti taustatietoa usealta oppilaitosdiakoneilta, Kirkkohallituksesta ja ennen kaikkea oppilaitoksista opiskelijoilta sekä henkilökunnalta. Koska näin ei tapahtunut, aloin laatia suunnitelmaa sen pohjalta, mitä kaksi oppilaitosdiakonia kertoivat minulle omasta kokemuksestaan ja mitä olin saanut selville opinnäytetyöni teoreettista taustaa tutkiessa. Suunnitelman laatimisessa minua auttoi se, että olen Ikaalisten seurakunnan työntekijä ja paikkakuntalainen sekä tunnen kampuksen tilat ja oppilaitosten erityispiirteet.

Ikaalisten seurakunnalla on strateginen linjaus vuosille 2019–2022 (LIITE 1.). Siinä on kantaviksi periaatteiksi seurakunnan työlle nimetty viisi asiaa: arjessa läsnä oleminen, yhteisöllisyys, rohkeus luopua vanhasta ja uudistus, seurakuntalaisten osallisuus ja laaja yhteistyö eri toimijoiden kanssa. Nämä kaikki viisi periaatetta sopivat varsin hyvin yhteen kirkon oppilaitostyön periaatteiden ja vision kanssa. Mennään sinne missä ihmiset ovat. Kohdataan ja kuunnellaan ihmisiä arjen keskellä. Tavoitetaan uusia ihmisiä ja luodaan matalankynnyksen toimintaa. Kutsutaan ihmisiä tekemään yhdessä ja näin syntyy yhteisöllisyyttä, merkityksellisyyden tunnetta ja osallisuutta. Yhteistyötä tehdään laajasti ja ollaan rohkeita kokeilemaan uusia toimintatapoja.

Suunnitelma (LIITE 3.) sisältää erilaisia vaiheita, joiden kautta kirkon oppilaitostyö toiminnan muodossa kampuksella voidaan aloittaa. Ensimmäiseksi seurakunnan kirkkoherra ottaa yhteyttä oppilaitosten rehtoreihin sekä oppilaskuntien puheenjohtajiin ja sopii tapaamisen, jossa puhutaan yhdessä oppilaitostyön linjoista ja kirjoitetaan yhteistyösopimus. Hän voi lähettää tämän suunnitelman (LIITE 3.) kaikille tahoille luettavaksi ennen tapaamista. Tapaamisessa laaditaan oppilaitostyöyhteistyösopimus, josta käy selvästi ilmi yhteistyön periaatteet, tavoitteet ja toimintaympäristön sekä vastuukysymykset. Sopimuksen laativat kaikki osapuolet yhdessä ja sen allekirjoittavat oppilaitosten rehtorit, oppilaskuntien puheenjohtajat.

tajat ja kirkkoherra. Sasky ja seurakunta nimeävät omista työntekijöistään vastuuhenkilöt, jotka yhdessä koordinoivat ja organisoivat oppilaitostyötä. Vastuuhenkilöitä on hyvä vaihtaa kahden vuoden välein.

Heti seuraavaksi on seurakunnan vastuuhenkilön toteutettava yksinkertainen, sähköinen kysely, että saadaan ison joukon tuen tarpeet ja toiveet kuuluville. Kysely menee kaikille kampuksen opiskelijoille ja koko henkilökunnalle. Samaan aikaan seurakunnan vastuuhenkilö voi alkaa jalkautua oppilaitoksiin, osastoille ja luokkiin. Näin hän pääsee tutustumaan kampuksen arkeen sekä henkilökuntaan ja opiskelijoihin – ja voi samalla aloittaa mainostamaan kirkon oppilaitostyötä.

Syksyllä 2021 olisi hyvä aloittaa myös säännöllinen päivystys tai yhteinen kohtaamispaikka. Seurakunnan työntekijä voi olla kerran viikossa aina samaan aikaan samalla keskeisellä paikalla tavattavissa tee- ja kahvitermarien kanssa. Kaikki halukkaat voivat tulla vapaasti juttelemaan hänen kanssaan tai juomaan kupin kuumaa. Tärkeää on, että seurakunnan oppilaitostyötä tekevät otetaan mukaan suunnittelemaan oppilaitoksen arkisia tapahtumia ja juhlia. Kirkon oppilaitostyö elää oppilaitosten aikataulujen ja vuosikellon mukana. Vuosikello alkaa elokuusta ja kestää touko-kesäkuun vaihteeseen.

Kun vain valmiiksi ensimmäisen version suunnitelmasta, lähetin sen Ikatan ja lukion oppilaskuntien puheenjohtajien kautta oppilaskunnan hallituksille sekä kahdelle oppilaitosdiakonille arvioitavaksi. Minua jo aiemminkin auttaneet oppilaitosdiakoniat antoivat palautetta ja arviointia, joka oli arvokasta ja jonka pohjalta muokkasin suunnitelmaa lopulliseen muotoonsa. Sain myös palautetta opinnäytetyötä ohjaajalta opettajaltani, etenkin rakenteen suhteen. Molempien toimivien oppilaskuntien hallituksen puheenjohtajat vaihtuivat helmi-maaliskuussa 2021 ja ajattelin, että se voi hidastaa palautteen saamista, mutta iloinen yllätys oli, että sain heiltä arvioinnin nopealla aikataululla. Ikatan oppilaskunnan puheenjohtaja antoi hallituksensa palautteen lyhyellä, mutta asiallisella viestillä. Hän kertoi, että hallitus oli käsitellyt suunnitelman oppilaitostyöstä kokouksessaan 12.3.2021 ja todennut, että suunnitelma vaikutti oikein hyvältä.

Ikaalisten lukion oppilaskunnan hallituksen uusi puheenjohtaja lähetti maaliskuun puolivälissä sähköpostin, jossa hallitus antoi selkeän ja perustellun palautteen suunnitelmasta. He korostivat, että on erittäin tärkeää ottaa opiskelijat mukaan oppilaitostyöhön mahdollisimman laajasti, myös toteuttamisvaiheessa. Seurakunnan oppilaitostyön täytyy olla selkeästi jäsenneltyä ja ohjattua, että jokainen halukas osaa hyödyntää palveluita tarvittaessa. He toivovat, että oppilaitostyö on aktiivista toimintaa ja siihen osallistumiseen on matala kynnyks, esimerkiksi päivytystyypinen työ on juuri sellaista. Ilmaisen kahvin tarjoamista lukiolaiset pitivät ehdottoman varmana keinona päästä kohtaamaan heitä oppilaitoksen tiloissa.

Toiminnallisuus vetää opiskelijoita puoleensa ja heitä kiinnostaa erilaiset kilpailut sekä rennolla meiningillä toteutettu tekeminen. Seurakunnan osallistuminen kampuksella jo toteutettaviin tapahtumiin on toimiva ja kannatettava ajatus. Kiinnostusta herättävät myös erilaiset koulutukset, teemaviikot, retket ja ajankohtaisia aiheita käsittelevät tilaisuudet. Oppilaitostyöntekijän aktiivisuus on tärkeässä osassa oppilaitostyön onnistumisessa ja hänen tulee olla helposti lähestyttävä. Opiskelijahuollollisesta näkökulmasta lukiolaiset ajattelevat erilaisten neuvonnallisten palvelujen olevan kaikista tarpeellisimpia, sillä niitä ei tällä hetkellä oppilaitokset juurikaan tarjoa.

Oppilaitosdiakoneilla oli paljon hyviä huomioita, palautetta ja arviointia suunnitelmastani. Ensimmäinen iso kysymys oli, tehdäänkö tässä samalla yhteistyösopimusta oppilaitosten kanssa ja toimintasuunnitelmaa. Sopimusmallipohjaksi sain Oulun sopimuksen (LIITE 4.). Lisää mallipohjia on saatavissa Kirkkohallituksen oppilaitostyön asiantuntijalta. (Salla Havukainen-Junno, oppilaitosdiakoni, henkilökohtainen tiedonanto, 11.3.2021.) Oppilaitosdiakonit kiinnittivät huomiota luottamuksen rakentamiseen oppilaitoksien kanssa. Se ei tapahdu hetkessä, mutta sen voi menettää nopeasti ja ovet sulkeutuvat. Oppilaitostyö on niin sanottua ”työpaikkatyötä”, jossa ollaan kirkon työntekijöinä toisten maaperällä ikään kuin kylässä. Siksi siellä on myös toimittava samaan suuntaan oppilaitoksen omien arvojen ja käytäntöjen kanssa. (Johanna Simola, oppilaitosdiakoni, henkilökohtainen tiedonanto, 12.3.2021.)

Oppilaitosdiakonit eivät pitäneet hyvänä ajatuksena vastuuhenkilöiden vaihtumista joka toinen vuosi. Oppilaitoksissa ihmiset vaihtuvat tiuhaan ja pysyvyys auttaa työteossa. Se lisää myös luottamusta ja jatkuvuutta. Oppilaitostyö on hyvin henkilösidonnaista. (Salla Havukainen-Junno, oppilaitosdiakoni, henkilökohtainen tiedonanto, 11.3.2021.)

Kun Oulun oppilaitosdiakoni oli aloittanut työnsä, hänelle sanottiin, että ensimmäisenä vuonna kannattaa vain kulkea ja katsella ympärilleen, havainnoida ja olla mukana erilaisissa tapahtumissa. Jos niin malttaa tehdä, työtä kyllä syntyy oppilaitosväen tarpeistaan. Tutustumiselle pitää varata reilusti aikaa. Yhteistyö on avainsana ja oppilaitostyö on kahdensuuntaista. Opiskeluhyvinvointi- ja kriisiryhmät ovat myös avainpaikkoja olla esillä ja kuunnella tarpeita. Kun he oppivat tuntemaan oppilaitoksessa työskentelevän, sitten he oppivat, mihin kirkon oppilaitostyöntekijän voi kutsua mukaan. Sähköinen kysely oli hyvä idea ja siitä kannattaa tehdä informatiivinen eli se on samalla esittäytymisen paikka. Saattaa olla, ettei toiveita alkuunsa tule paljon. Jos yhteistyötä ei aiemmin ole ollut, ei oikein tiedetä, mitä voi toivoa. (Salla Havukainen-Junno, oppilaitosdiakoni, henkilökohtainen tiedonanto, 11.3.2021.)

Siitä sain kiitosta siitä, että olen ymmärtänyt kohtaamisen tärkeyden oppilaitostyössä. Kohtaamispaikka on hyvä nimi ja toiminto. Siinä samalla se toki on sitä päivystystä. Säännöllinen näkyminen on tärkeintä. Alkuinfot uusille opiskelijoille ovat myös erittäin hyviä mahdollisuuksia tehdä itsensä näkyväksi ja tuoda oppilaitostyötä ihmisten tietoon. Kiitosta sain myös siitä, että ajattelin osallistaa opiskelijoita tekemään oppilaitostyön mainosta. Se auttaisi heitä näkemään, mitä kirkko kampuksella tekee. (Johanna Simola, oppilaitosdiakoni, henkilökohtainen tiedonanto, 12.3.2021.)

Oppilaitostyön aloittamisvaiheessa on seurakunnassa tärkeää miettiä, onko oppilaitostyöntekijällä taloudellista avustamista vai toimiiko hän niin sanottuna palveluohjaajana eli ohjaa diakoniatyöntekijälle tällaisissa tilanteissa. Porissa toimitaan niin, että oppilaitostyöntekijä ohjaa ihmisen paikallisseurakunnan diakoniatyöntekijälle. Häntä ei jätetä itse ja yksin selviämään vaan katsotaan, että ihminen

saa kaiken tarvitsemansa avun. (Johanna Simola, oppilaitosdiakoni, henkilökohtainen tiedonanto, 12.3.2021.)

Olin listannut suunnitelmaan erittäin hyviä toimintamenetelmiä, mutta on tärkeää muistaa priorisoida ja rajata. Heti alussa ei missään tapauksessa voi, eikä kannata, aloittaa kaikkea. Myöskään ei pidä luvata liikoja. Kannattaa aloittaa pienestä ja lisätä toimintaa ajan myötä, jos ja kun resurssit riittää. Aluksi siis suuntaavat toimintalinjaukset saattavat riittää. Seurakunnan työntekijän näkökulmasta on erityisen merkittävää, että oppilaitostyötä tekevän työntekijän työnkuva tarkastetaan ja että tuohon työhön varataan tarpeeksi aikaa sekä resursseja. Uuden ja innostavan edessä saattaa käydä niin, että työntekijä palaa nopeasti loppuun. (Salla Havukainen-Junno, oppilaitosdiakoni, henkilökohtainen tiedonanto, 11.3.2021.)

Kun itsearvioin tuotosta eli tekemääni suunnitelmaa, huomaan nyt, että tarkempi rajaaminen aivan työn alkuvaiheessa olisi ollut paikallaan. Jos aloittaisin nyt alusta, ehdottaisin yhteistyötahoille, että ensin tehdään hyvä sopimus ja käyttäisin siinä Kirkkohallituksessa olemassa olevia mallipohjia apuna. Vasta toisena osana opinnäytetyötä olisi suunnitelma työn käynnistämisestä. Nyt kokonaisuus ei ole selkeä ja ehjä. Tein suunnitelman, jonka avulla oppilaitostyö voidaan kuitenkin aloittaa, mutta toki suunnitelmaa voi vielä paljon kehittää. Kaikesta huolimatta saavutin tavoitteeni.

Onnistuin siinä, että sain osallistettua opiskelijat mukaan ideoimaan toimintaa, vaikka en päässyt tapaamaan heitä kertaakaan prosessin aikana kasvoista kasvoin tai edes etäyhteyksin. Onnistumista näen myös siinä, että aikataulut on realistinen ja mahdollinen. Koska asun ja työskentelen paikkakunnalla, tiedän sen resurssit, mahdollisuudet ja kehityskohdat. Ikaalisten IDEA-kampuksella tehtävä kirkon oppilaitostyö tulee olemaan varmasti monin paikoin erilaista kuin isoissa kaupungeissa, kuten Pori ja Oulu. Ikaalisten seurakunnalla ei ole mahdollisuutta palkata ja nimetä kokoaikaista oppilaitostyöntekijää. Oppilaitostyötä tullaan tekemään aina muun seurakuntatyön ohella. Ikaalisten vahvuudet ovat tuuissa verkostoissa ja siinä, että ihmisillä on kasvot. Asioita saadaan sovittua ja toteutettua helposti. Ihminen ei huku massaansa tai järjestelmään niin helposti.

8 OMIA HUOMIOITA JA AJATUKSIA

Kun mietin, mikä on opinnäytetyöni eettisyyttä tai mikä sen rooli siinä oli, on vaikea löytää vastausta. Ainakaan siinä ei väheksytä mitään ihmisryhmää tai loukata ketään. Päinvastoin kirkon oppilaitostyöhön liittyä aina kristillinen ihmiskäsitys, jossa jokainen ihminen nähdään ja kohdataan arvokkaana yksilönä. Elämänkatsomuksesta huolimatta oppilaitostyössä jokainen on samanarvoinen. Tasa-puolisuus olisi voinut toteutua paremmin, jos sähköinen kysely olisi tehty ja oppilaitosten henkilökunnaltakin olisi saatu ideoita suunnitelmaa varten.

Työn luotettavuuteen vaikuttaa se, että keräsin ideat ja palautteet itse suoraan opiskelijoilta ja henkilökohtaiset tiedonannot suoraan oppilaitosdiakoneilta. Luotettavuutta olisi lisännyt kasvokkain tapaamiset ja sitä kautta syntynyt luottamus ja halu jakaa omia ajatuksiaan sekä tarpeita. Oppilaskuntien hallitukset ovat myös pieni otos koko IDEA-kampuksen opiskelijaryhmästä, joten vastausten kattavuus on kyseenalainen.

Sukupuolien välinen tasa-arvo ja sukupuolisensitiivisyys näkyivät siinä, etten erottellut ihmisiä ryhmiksi tai kohdentanut suunnitelmassa mitään toimintaa sukupuolitetusti. Opiskelijoilta saamani ideat ja arviointipalaute täyttivät anonymiteettisyyden kriteerit, kun oppilaskuntien hallitukset keräsivät kaikki vastaukset yhteen ja lähettivät ne minulle kootusti. Oppilaitosdiakonien vastauksissa anonymiteettisyys ei täytynyt heidän lähettäessään omat vastauksensa minulle ja minun käyttäessä niitä lähteinä. Tässä kohtaa se ei ollut tarpeen, sillä he vastasivat ammattiroolistaan käsin, alan asiantuntijoina.

Suomessa tehdään paljonkin kirkon oppilaitostyötä ja sitten tehdään kirkon oppilaitosyhteistyötä. Huomasin jo opinnäytetyöni alkuvaiheessa, että molempia käsitteitä käytetään sekaisin. Ilmeisesti kirkon oppilaitosyhteistyö on uudempi sana. Tässä työssä käytän pääsääntöisesti sanaa kirkon oppilaitostyö. Oli nimi kumpi tahansa, selvää on, että se on tärkeää työtä. Oppilaitoksen arjen keskellä seurakunnan työntekijät jalkautuvat ja kohtaavat luontevasti nuoria, nuoria aikuisia ja aikuisia. Esimerkiksi nuoret aikuiset ovat ryhmä, joita kirkko yrittää kiivaasti tavoittaa muun muassa yhteisöllisillä messuilla ja yhteisöllä, joissa jaetaan elämää.

Oppilaitoksissa he ovat saavutettavissa. Kiinnostaako meitä heidän arkensa, huolet ja ilot sekä elämän jakaminen? Ellei, heitä on erittäin vaikea saavuttaa.

Suurin osa tekijöistä tekee kirkon oppilaitostyötä muun työn ohella ja todellinen tekijöiden määrä katoaa helposti tilastoihin. Etenkin pienillä paikkakunnilla kouluissa tehtävää työtä ei aina mielletä oppilaitostyöksi, vaan se nähdään nuorisotyönä, vaikka monien toisen asteen oppilaitosten opiskelijoiden keski-ikä on nykyään korkea. Lisäksi seurakunnissa unohdetaan helposti oppilaitostyön suurena rikkautena henkilökunta ja heidän arkensa tukeminen. Kirkon työntekijöillä on paljon osaamista, jota oppilaitoksissa työyhteisöinä tarvitaan.

Opinnäytetyön aikana ymmärsin, että kirkon nuorisotyö ja diakoniatyö yhdistyvät todella hienosti oppilaitostyössä. Miten voimme kehittää molempia yhdessä, muuta kuin olemalla siellä, missä opiskelijat ovat eli oppilaitoksissa. Kirkon ja seurakuntien tulevaisuus ei ole kokoavassa toiminnassa ja passiivisessa seuraamisessa, kun vaan se on jalkautuneena arjen keskellä, osallisuudessa sekä yhdessä tekemisessä ja oppimisessa. Eduskunta hyväksyi joulukuussa 2020 oppivelvollisuusiän nostamisen 18 ikävuoteen. Samalla toisesta asteesta päätettiin tehdä oppilaille maksuton. Oppivelvollisuusiän pidentyminen astuu voimaan 1.8.2021. Mielenkiinnolla jään odottamaan, että miten tämä vaikuttaa kirkon tekemään oppilaitostyöhön ja miten uusiin haasteisiin vastataan.

Jäin miettimään, kokevatko oppilaitostyötä tekevät kirkon työntekijät olevansa ristipaineessa. Kirkko on niin sanotusti hengellinen instituutio ja oppilaitos maallinen. Se mielikuva, että kirkon työntekijä on ikään kuin kylässä kampuksella, on mielestäni asiaa helpottava. Ajan kanssa oppilaitostyöntekijä löytää oman paikkansa ja alkaa niin sanotusti kotiutua. Toinen kipupiste hengellisen ja maallisen instituution yhteistyössä on uskoakseni se, että tilaisuudet (esimerkiksi jouluhartaus) eivät saa olla liian hengellisiä. Monille kirkon työntekijöille voi vaikea paikka, kun pitää miettiä, miten tilaisuudesta tehdä ei-niin-hengellinen.

Kirkon oppilaitostyötä olisi siis syytä tutkia enemmän. Siitä ei ole ajantasaista perusteosta. Oppia ikä kaikki -kirja on vuodelta 1999. Se on erittäin vanha lähteeksi, muuhun kuin historian kertomiseen, mutta tällä hetkellä se on lähes ainoa lähde.

2000-luvulla tapahtuneesta kirkon oppilaitostyöstä ei ole kirjallisuutta. Tieto olisi pitänyt kaivaa esille haastattelemalla ihmisiä, mutta siihen ei aikani riittänyt. Näin suuren vaivan etsiessäni teoriatietoa ja lopputulos oli laiha.

Oppilaitosdiakoniastakaan ei ole kirjoitettu kirjoja, eikä sitä olisi tutkittu paikallistasoa laajemmin. Lähteiden vähäisyyden vuoksi käytin lähteenä myös Nea Kivistön ammattikorkeakoulutason opinnäytetyötä. Se oli lähteenä mielestäni hyödyllisin ja sisälsi tietoa, jota mistään muualta ei löytänyt. Kävin järjestelmällisesti läpi kaikki Diakonian tutkimuksen seuran aikakauskirjojen artikkelit vuosilta 2004–2021. En löytänyt yhtään artikkelia oppilaitosdiakoniasta. Kirjoitin päätoimittajalle asiasta sähköpostia ja ehdotin oppilaitosdiakoniaa artikkelin aiheeksi. Hän vastasikin ja kiitti ideastani. En löytänyt myöskään Diakoniaplus.fi, enkä Diakoniaa.net sivustolta (jonka nykyinen nimi on Voitsä jeesaa? Kirkon auttamistyön arkea Helsingissä) mitään oppilaitosdiakoniaan liittyvää kirjoitusta. Koska aihetta on tutkittu niin vähän ja siitä ei ole juurikaan kirjoitettu, tekemäni opinnäytetyö lisää ammattialani tietoa aiheesta ja sitä voi käyttää perustiedon saamisen lähteenä.

Kirkkohallituksen oppilaitosyhteistyön tehtävänä on edistää seurakuntien ja oppilaitosten välistä yhteistyötä, tukea oppilaitostyöntekijöitä ammattitaitonsa kehittämisessä sekä osallistua koulutuksen kansalliseen ja kansainväliseen kehittämiseen. Tällä hetkellä meillä on kahdeksan päätoimista oppilaitosdiakonia. (Stiven Naatus, oppilaitostyön asiantuntija, henkilökohtainen tiedonanto, 12.1.2021) Oppilaitosdiakonian rooli on siis pieni kirkon oppilaitostyössä, kun päätoimisia oppilaitosdiakoneja on kahdeksan koko maassa. Jäin miettimään, miten Kirkkohallitus tukee heitä ja miten oppilaitosdiakonian asemaa saataisiin nostettua sekä virkoja saataisiin lisää.

Opinnäytetyöni raportin teoriaosassa kirjoitin kohtaamisesta, kuuntelemisesta, empatiasta, dialogista ja niiden merkityksestä. Se, mitä olen saanut selville oppilaitosdiakonien työstä, vahvistaa ajatustani oppilaitosdiakoneista ammattikohtajina. Kohtaaminen pitää sisällään näkemisen ja kuulemisen lisäksi läsnä olemisen, odottamisen ja kunnioittamisen vaikeat taidot. Kirkon nuorisotyönohjaajana olen tehnyt kohta 20 vuotta oppilaitostyötä yläkoulussa ja lukiossa. Tunnistan

siinä työssä juuri saman kuin oppilaitosdiakoniassa: Tärkeintä ei ole toiminta vaan saatavilla oleminen. Tärkeitä eivät ole sanat, jotka sanot vaan ne, joita ei kukaan sano. Pystyn näkemään tämän hetkisen työkokemukseni vahvana pohjana sille, että jonain päivänä voisin työskennellä oppilaitosdiakonina.

Opinnäytetyöprosessi oli haastava muutamastakin syystä. Päätin tehdä sen yksin ja se ei ollut viisas päätös. Työparin kanssa jaettu vastuu ja reflektointi sekä toinen toisensa tukeminen olisi ollut tarpeen. Toinen syy on tässä ajassa hyvin ilmeinen eli se, että koronapandemia vaikeutti työn tekemistä. En päässyt tapamaan ihmisiä IDEA-kampukselle kasvotusten. Yhteydenpito hoitui sähköpostein ja WhatsApp-viestein. Oppilaskuntien puheenjohtajien ja kampukselle nimetyn yhteyshenkilön kanssa yhteydenpito oli vaisua ja melko yksipuolista. Opiskelijoiden omien ideoiden puute lannisti mieltä ja luulenpa, että varsinaista ideariihettä ei toteutettu.

Kirkon oppilaitosdiakoneista kolme kahdeksasta vastasi sähköpostiini. Yksi lähinnä arvosteli ja kaksi auttoivat. Porin seurakuntayhtymän oppilaitosdiakoni Johanna Simola auttoi minua paljon koko opinnäytetyöprosessini aikana. Kirkkohallituksen oppilaitostyöstä vastaava unohti kertoa, että jää pitkälle vapaalle syksyllä 2020. Kukaan ei tuntunut tietävän oppilaitosdiakoniasta niin, että olisi voinut auttaa minua. Olisivatko yhteydenpito ja yhteistyö toimineet paremmin ilman koronaa, kuka tietää.

Opinnäytetyöni tuotos eli produkti, joka on suunnitelma kirkon oppilaitostyön aloittamiseksi Ikaalisissa, menee suoraan työelämän tarpeeseen. Se valmistui ja vieläpä ajallaan. Tavoite täyttyi sen osalta. Tarkoitus oli kerätä opiskelijoilta ja henkilökunnalta toimintaideoita, jotka nousevat heidän arjen tarpeistaan. Se ei toteutunut. Toivon, että suunnitelmasta voisi jatkossa hyötyä Ikaalisten lisäksi muutkin paikkakunnat, seurakunnat ja oppilaitokset. Sitä saa rohkeasti käyttää pohjana, jota voi muokata ja johon jokainen voi istuttaa oman yhteisönsä tarpeet, hioa sitä omaan toimintaympäristöön sopivaksi.

Opin prosessissa myös sen, että oppilaitosyhteistyösopimuksen tekemiseen on tärkeää käyttää aikaa ja tehdä siitä kattava sekä selkeä. Mallipohjia sopimuksen

tekemiseen saa Kirkkohallituksen oppilaitostyön asiantuntijalta. Oulun yliopiston kanssa tehty sopimus (LIITE 4.) ei välttämättä sovellu mallipohjaksi Ikaalisiin toisen asteen oppilaitoksiin. Kirkkohallituksen sivuilta löytyy tieto, millä paikkakunnilla kirkon oppilaitosyhteistyötä tehdään. Sieltä kannattaa etsiä kokoluokaltaan Ikaalisiin verrattava paikkakunta ja pyytää heidän sopimustaan avuksi ja työvälineeksi.

Opinnäytetyötä tehdessäni mieleeni on noussut montakin aihetta, joista pitäisi tehdä jatkotutkimusta. Ensimmäinen on kirkon oppilaitostyö 2000-luvulla. Perusteluksi riittänee se, että edellinen perusteos on 1900-luvun lopulta. Toinen aihe on oppilaitosdiakonia ja ammattiryhmän hiljainen tieto näkyväksi. Työn tekijä voisi koota ja työstää artikkelikokoelman oppilaitosdiakonien kirjoittamista ammatillisista artikkeleista, jotka käsittelevät esimerkiksi heidän työnsä erityispiirteitä, haasteita ja onnistumisia. Kolmas opinnäytetyön aihe joidenkin vuosien kuluttua olisi oppivelvollisuuslain uudistus, joka elokuussa 2021 tulee voimaan ja sen vaikutukset kirkon oppilaitostyöhön toisen asteen kouluissa.

Opinnäytetyöprosessin aikana olen etsinyt ja löytänyt vahvan nuorisotyönohjaajan identiteettini takaa diakonisemman työotteen. Vähitellen olen ymmärtänyt, että se, miten olen vuosia tehnyt työtä eri kouluissa, on pääosin aivan sama kuin diakonin työote oppilaitosmaailmassa. Ammatillisen ja persoonallisen kasvuni edellytyksenä ovat olleet halu kehittyä ja oppia uutta, suuri mielenkiinto aiheeseen ja uskallus hypätä veteen olematta varma, että se kannattelee.

LÄHTEET

- Dunderfelt, T. (2015). *Kuuntele ja tule kuulluksi*. Kauppakamari.
- Dunderfelt, T. (2016). *Läsnäoleva kohtaaminen*. PS-Kustannus.
- Eduskunta. (i.a.). *Oppivelvollisuuden laajentaminen*. Saatavilla 13.1.2021
https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/LATI/Sivut/oppivelvollisuuden-laajentaminen.aspx
- Eduskunta. (i.a.). *Valmiuslain käyttöönottaminen korona-aikana*. Saatavilla 26.3.2021
https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/LATI/Sivut/valmiuslain-kayttoonottaminen-koronavirustilanteessa.aspx
- Gothóni, R. (2020). *Kuuntelijan käsikirja*. PS-Kustannus.
- Havukainen-Junno, S. (2019). *Kirkon oppilaitostyö opiskeluhyvinvointiryhmien kuvaamana. Tutkimus kirkon oppilaitostyöstä Oulussa* [Opinnäyte työ, Oulun ammattikorkeakoulu]. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019112121819>
- Helin, M. & Hiilamo, H. & Jokela, U. (2010). *Diakoniatyö - Asiakkaan palveluksessa*. Edita.
- Hietanen-Peltola, M. & Laitinen, K. & Järvinen, J. & Fagerlund-Jalokinos, S. (2019). *Toisella asteella toimien - opas oppilaitoksen oppilashuolto ryhmälle. Ohjaus 10/2019*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Karjalainen, A. L. & Kivirinta, M. & Nylund, M. & Valtonen, M. & Vesterinen, O. (toim.). (2020). *Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas 2.0*. (Diak opetus, 7). Diakonia-ammattikorkeakoulu.
<https://libguides.diak.fi/oskeopas>
- Kehittämiskeskus Opinkirjo. (i.a.). *Ideariihi*. Saatavilla 28.3.2021
<https://muotoilupakki.fi/menetelmat/ideariihi/>
- Kettunen, P. (2013). *Auttava kohtaaminen I - Sielunhoidon perusteet ja teologia*. Kirjapaja.
- Kivistö, N. (2016). *Rakkauden ammattilaisena oppilaitoksessa. Selvitys Suomen evankelis-luterilaisen kirkon oppilaitosdiakonien työstä*. [Opinnäyte

- työ, Diakonia-ammattikorkeakoulu]. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201604295598>
- Kontinen, I. (2016). *Kirkon oppilaitostyö Porissa. Raportti kirkon yhteiskunnallisen työn tarpeesta ja asemasta oppilaitosyhteisöissä 1.9.2015–29.2.2016* [Raportti].
- Kämäräinen, V. & Paavilainen, S. (2012). *Joukkovoima: Toimintaryhmämalli ammattikoulutuksen aloittaville opiskelijoille* [Opinnäytetyö, Diakonia-ammattikorkeakoulu]. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2012101714477>
- L 1287/2013. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. 30.12.2013/1287. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287>
- L 1214/2020. Oppivelvollisuuslaki. 30.12.2020/1214. <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2020/20201214>
- Luodeslampi, J. & Karjalainen, J-M. (2005). Nuorisotyö kouluissa ja oppilaitoksissa. Teoksessa T. Paananen & H. Tuominen (toim.), *Nuorisotyön käsikirja* (s. 120, 125). Kirjapaja.
- Mahkonen, S. (2015). *Uusi oppilashuoltolaki työvälineenä*. Edita.
- Mattila, K-P. (2008). *Arvostava kohtaaminen arjessa, auttamistyössä ja työyhteisössä*. PS-Kustannus.
- MIELI Suomen Mielenterveys. (2011). *Hyvinvoiva oppilaitos – Mielen hyvinvoinnin opetus- ja koulutusaineisto toisen asteen oppilaitoksille*. Saatavilla 20.1.2021 <https://mieli.fi/fi/kirjat/hyvinvoiva-oppilaitos>
- Murtovuori, J. (2014). Esipuhe – Vieraasta välittämiseen ja radikaaliin vieraanvaraisuuteen. Teoksessa J. Murtovuori (toim.), *Moniarvoinen oppilaitos – Kokemuksia ja näkemyksiä kirkon oppilaitostyöstä*. Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja. Kirkko ja toiminta 5.
- Mäkelä, J. (2019). Luottamuksen rakentuminen. Teoksessa M. Hietanen-Peltola, M. Rautava, K. Laitinen & E. Autio (toim.), *Kohtaaminen keskiössä – Lapsi- ja nuorilähtöisyys opiskeluhuollon palveluissa. Ohjaus 2/2019*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Nummela, P. (1999). Näkökohtia kirkon ja koulun väliseen suhteeseen. Teoksessa M. Holma, H. Marjamäki & P. Nummela (toim.), *Oppia ikä kaikki – Kirkon oppilaitostyö opin tiellä* (s.10–11). Kirkkohallitus, Kasvatusasian keskus.

- Nummela, P. (1999). Seurakuntien ja ammatillisten oppilaitosten välinen yhteistyö. Teoksessa M. Holma, H. Marjamäki & P. Nummela (toim.), *Oppia ikä kaikki – Kirkon oppilaitostyö opin tiellä* (s.137-139). Kirkkohallitus, Kasvatusasian keskus.
- Opetusalan Ammattijärjestö OAJ. (i.a.). *Toisen asteen koulutus*. Saatavilla 1.2.2021 <https://www.oaj.fi/politiikassa/suomalainen-kasvatus-ja-koulutusjarjestelma/toisen-asteen-koulutus/>
- Raamattu*. (1992). Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Suomen Piipiseura.
- Rättyä, L. (2012). Diakoniatyö yksilöiden ja perheiden parissa. Teoksessa R. Gothóni, R. Helosvuori, K. Kuusimäki & K. Puuska (toim.), *Kantaa toistenne kuormia – Diakoniatyön perusteet ja käytäntö* (s. 82–83, 109–110). Kirjapaja.
- Sasky. (i.a.). *IDEA-kampus*. Saatavilla 25.11.2020 <https://sasky.fi/oppilaitokset/ikaalisten-kasi-ja-taideteollisuusoppilaitos/idea-kampus-2/>
- Sasky. (i.a.). *Ikaalisten kauppaoppilaitos*. Saatavilla 3.1.2021 <https://sasky.fi/oppilaitokset/ikaalisten-kauppaoppilaitos/>
- Sasky. (i.a.). *Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitos*. Saatavilla 3.1.2021 <https://sasky.fi/oppilaitokset/ikaalisten-kasi-ja-taideteollisuusoppilaitos/>
- Sasky. (i.a.). *Ikaalisten lukio*. Saatavilla 3.1.2021 <https://sasky.fi/oppilaitokset/ikaalisten-lukio/>
- Sasky. (i.a.). *Oppilaitokset*. Saatavilla 25.11.2020 <https://sasky.fi/oppilaitokset/>
- Sasky. (i.a.). *Henkilöstön yhteystiedot*. Saatavilla 11.1.2021 https://sasky.fi/sasky/yhteystiedot/?contact_s=&location=ikaalisten-kauppaoppilaitos
- Snellman, T. (2011). *Diakoniatyötä oppilaitoksessa? Selvitys diakoniatyön mahdollisuuksista vantaalaisissa oppilaitoksissa*. [Opinnäytetyö, Diakonia-ammattikorkeakoulu]. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2011111614661>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (i.a.). *Kirkon ydinosaamiskuvaukset pdf-muodossa. Oppilaitostyöntekijän ydinosaamiskuvaus*. Saatavilla

- 1.3.2021 <https://evl.fi/plus/koulutus-ja-tyoelama/kirkon-ammait/kirkon-tyontekijan-ydinosaaminen/ydinosaamiskuvaukset-pdf-muodossa>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (i.a.). *Koulu ja kirkko. Kumppanuuden korit*. Saatavilla 29.1.2021 <https://koulujakirkko.evl.fi/kumppanuuden-korit/>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (i.a.). *Oppilaitoksissa*. Saatavilla 20.12.2020 <https://evl.fi/plus/yhteiskunta-ja-kirkko/yhteisoissa/oppilaitoksissa>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (i.a.). *Oppilaitosyhteistyö*. Saatavilla 25.11.2020 <https://evl.fi/osallistu/yhteistyö/oppilaitostyo>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (i.a.). *Oppilaitosyhteistyön käytännöt*. Saatavilla 20.12.2020 <https://evl.fi/plus/koulutus-ja-tyoelama/oppilaitoksissa/oppilaitosyhteistyö>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (i.a.). *Oppilaitosyhteistyön tehtävä ja visio*. Saatavilla 20.12.2020 <https://evl.fi/plus/yhteiskunta-ja-kirkko/yhteisoissa/oppilaitoksissa/oppilaitosyhteistyön-visio-2024>
- Suomen ev.lut. kirkko. (2017). *Oppilaitostyön tilasto 2017*. <https://www.kirkontilastot.fi/viz?id=57>
- Suomen ev.lut. kirkko. (2018). *Oppilaitostyön tilasto 2018*. <https://www.kirkontilastot.fi/viz?id=93>
- Suomen ev.lut. kirkko. (2019). *Oppilaitostyön tilasto 2019*. <https://www.kirkontilastot.fi/viz?id=126>
- Suomen ev.lut. kirkko. (2020). *Oppilaitostyön tilasto 2020*. <https://www.kirkontilastot.fi/viz?id=162>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (i.a.). *Yhteistyösopimukset*. Saatavilla 10.1.2021 <https://evl.fi/osallistu/yhteistyö/seurakuntien-sopimukset/yhteistyösopimukset>
- Thitz, P. (2013). *Seurakunta osallisuuden yhteisönä*. [Väitöskirja, Itä-Suomen yliopisto]. (Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. A Tutkimuksia 40). Diakonia-ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-214-1>
- Verke. (i.a.). *Kolme vinkkiä someviestintään*. Saatavilla 23.1.2021 <https://www.verke.org/material/kolme-vinkkia-someviestintaan/>

- Vilkkä, H. & Airaksinen, T. (2003). *Toiminnallinen opinnäytetyö*. Tammi.
- Walden University. (i.a.). *Five Traits of a Great Guidance Counselor*. Saatavilla 10.4.2020 <https://www.waldenu.edu/online-masters-programs/ms-in-school-counseling/resource/five-traits-of-a-great-guidance-counselor>
- Yli-Koski-Mustonen, S. (2019). *Yhteistyötä koreittain – Seurakunta varhaiskasvatuksen, koulun ja oppilaitosten kanssa*. Lasten Keskus.

LIITE 1. Ikaalisten seurakunnan strategia vuosille 2019–2022

Strateginen linjaus Ikaalisten seurakunnassa 2019–2022

Viisi kantavaa periaatetta:

1. Arjessa läsnä

Mennään sinne missä ihmiset ovat: kohdataan ja kuunnellaan ihmisiä arjen keskellä. Tavoitetaan uusia ihmisiä ja luodaan matalankynnyksen toimintaa. Kutsutaan ihmisiä tekemään yhdessä.

2. Yhteisöllisyys

Yhteisöllisyys syntyy yhdessä olemisesta ja tekemisestä sekä vastuun jakamisesta. Yksittäisellä seurakuntalaisella tulee olla kokemus, että hän on tärkeä ja arvokas ja saa kuulua joukkoon. Tärkeitä ovat: luottamus, läheisyys, sitoutuminen, motivaatio, yhteinen tavoite, osallisuus ja tasavertaisuus. Suhteiden ja yhteistyön luomista eri toisten yhteisöjen kanssa. ”Ei ole minua, vaan me.”

3. Rohkeus

Avoimuus uusille ideoille ja toimintatavoille. Uskalletaan ottaa riskejä ja epäonnistua kokeiltaessa uusia tapoja. Rohkeus luopua vanhasta ja uudistua. Ollaan rohkeasti kristittyjä. Lähestytään rohkeasti ihmisiä. Rohkeus on mukavuusrajan ylittämistä: ”Ilman pelkoa et voi olla rohkea.” Rohkeus julistaa Jumalan sanaa.

4. Seurakuntalaisten osallisuus

Murretaan kulttuuri, jossa vain työntekijät toimivat. Seurakuntalaisille annetaan mahdollisuus käyttää lahjojaan seurakunnassa, tehdä asioita ja toteuttaa itseään. Tärkeää on, että ihmiset kokevat tullessa kuulluksi ja että heillä on mahdollisuus vaikuttaa. Tarpeelliseksi tulemisen tunne on tärkeä.

5. Laaja yhteistyö

Yhteistyötä kaupungin, järjestöjen, yhdistysten, yhteisöjen, toisten seurakuntien ja naapuriseurakuntien kanssa. Näiden yhteistyökumppaneiden kanssa vastaan juuri ikaalilaisten tarpeisiin. Yhteistyötä tehdään yli työalarajojen.

LIITE 2. Sähköposti oppilaskuntien hallituksille marraskuussa 2020

Moikka!

Luetteko alla olevan viestini pohjustukseksi opiskelijakuntien hallitusten kokouksissa ennen kuin aloitatte ideariihen. Kirjatkaa kaikki ideat ja ajatukset ylös - myös ne, jotka kuulostavat hölmöiltä tai hassuilta. Olen kiitollinen kaikista niistä.

Minä olen Norppa ja olen työskennellyt yli 15 vuotta Ikaalisten seurakunnassa nuorisotyönohjaajana. Pääsin ylioppilaaksi vuonna 1997 Ikaalisten lukiosta ja vuosina 2015-2016 opiskelin Ikatalla lasinpuhallusta. Nyt olen opintovapaalla ja tarkoitus olisi valmistua kesäksi 2021 diakoniksi eli vähän niinkuin kirkon sosiaalityöntekijäksi.

Oppinäytetyöni aihe on seurakunnan oppilaitostyön käynnistäminen IDEA-kampuksella. Meillä on uusi ja suuri kampus, joka pitää sisällään yli 700 ihmistä. Seurakunta haluaa olla tarjoamassa tukea, apua ja läsnäoloaan kaikille sitä kaipaaville kampuksella.

Kirkon oppilaitostyö voi olla vieras asia ja herättää jänniä ajatuksia siitä, mitä se pitää sisällään. Ympäri Suomea eri asteen oppilaitoksissa kirkko ja seurakunnat ovat tuke-
massa ja auttamassa opiskelijoita ja henkilökuntaa. Yliopistoissa on omia pappejakin. Oppilaitostyössä on siis tarkoitus kohdata ihmisiä ja heidän tarpeitaan arjessa. Tarkoitus ei ole saarnata tai hakata Raamatulla päähän. Jokaisen vakaumusta kunnioitetaan. Kirkon työntekijöillä on paljon osaamista ihmissuhdetyössä ja kuuntelijoina, rinnalla kulki-
joina. Apua ja tuki voi olla henkistä, taloudellista ja hengellistä. Usein oppilaitostyöntekijä on pappi, diakoni tai nuorisotyönohjaaja. Hän tekee tiivistä yhteistyötä oppilaskuntien, opiskelijahuoltoryhmän ja sen eri ammattilaisten sekä henkilökunnan kanssa.

Alla oleva lista on vain esimerkki siitä, mitä oppilaitostyöntekijä voi olla tekemässä:

- päivystys tai kohtaamispaikka (esim. kerran viikossa aulassa, voi tulla jutulle tai varaamaan aikaa)
- ryhmätyöt eri opiskelijaryhmille
- leirit, retket, konsertit
- osallistuminen kampuksen yhteisiin tapahtumiin
- kiertäminen ja tutustuminen eri osastoilla ja luokissa
- taloudellinen apua
- kriisiapu
- kurssien järjestäminen, esim. ihmissuhdetaidot
- yhteisöruokailu, jossa laitetaan ruokaa ja syödään yhdessä
- elokuvakerho + keskustelu aiheesta
- hengellinen tuki: kuunteleminen ja rukous
- käsityöryhmä

- raamattupiiri
- kirkolliset juhlat: adventtikirkko, joulukirkko, pääsiäiskirkko
- erilaiset tempaukset yhdessä opiskelijoiden kanssa, esim. vilttikirppis jossa kaikki saa myydä oma tekemiään tuotteita ja käytettyä tavaraa
- työntekijä mukana opiskelijahuollossa, opiskelijakunnan kokouksissa yms.

Lyökää viisaat päänne yhteen ja heittäkää kaikki ideat ilmoille. On tärkeää, että joku kirjaa ne huolellisesti ja selkeästi. Puheenjohtajat voivat lähettää ne minulle sähköpostilla. Voimme sopia videopuhelun, jolla osallistun teidän kokoukseenne alkuvuodesta 2021. Silloin on mahdollisuus tarkentaa ajatuksia ja keskustella ideoista. Teen sen pohjalta suunnitelman seurakunnan oppilaitostyön aloittamisesta IDEA-kampuksella.

Kiitos avustanne!

t. Norppa

LIITE 3. Suunnitelma oppilaitostyön aloittamisesta IDEA-kampuksella

Yhteistyötahot

Suunnitelmana on, että Ikaalisten seurakunta aloittaa oppilaitostyön toisen asteen oppilaitoksissa Saskyn IDEA-kampuksella vuosien 2021-2022 aikana vaiheittain. Sopimus koskee kaikkia kampuksen kolmea oppilaitosta: Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitosta, Ikaalisten kauppaoppilaitosta ja Ikaalisten lukiota.

Yhteistyösopimus

Aluksi tehdään konkreettinen ja selkeä oppilaitostyön yhteistyösopimus, josta käy ilmi yhteistyön periaatteet, tavoitteet ja vastuut. Sen laativat kaikki osapuolet yhdessä ja sen allekirjoittavat oppilaitosten rehtorit, oppilaskuntien puheenjohtajat ja kirkkoherra. Sopimus on hyvä saada tehtyä heti elokuussa 2021. Silloin valitaan myös vastuuhenkilöt. Tämä suunnitelma tulee yhteistyösopimuksen liitteeksi.

Vastuuhenkilöt

Sasky ja seurakunta nimeävät omista työntekijöistään vastuuhenkilöt, jotka koordinoivat ja organisoivat oppilaitostyötä. Vastuuhenkilöiden valinta ei tarkoita sitä, että ainoastaan he tekevät oppilaitosyhteistyötä. Sitä saavat tehdä kaikki yhdessä. Vastuuhenkilöt tapaavat toisiaan säännöllisesti, vähintään kerran kuukaudessa ja keskustelevat ajankohtaisista aiheista sekä tiedottavat muita työntekijöitä. Vastuuhenkilöitä on hyvä vaihtaa kahden vuoden välein. Tärkeää on varata vastuuhenkilön työnkuvaan resursseja oppilaitostyölle.

Toimintaympäristö ja -periaatteet

Toimintaympäristönä käytetään tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan oppilaitosten ja seurakunnan tiloja sekä luontoa. Ikaalisten seurakunnan oppilaitostyön palvelut ovat maksuttomia ja katsomuksesta riippumattomia. Keskustelut ovat luottamuksellisia ja käytyjä keskusteluita ei kirjata.

Kysely

Syyskuu-lokakuun 2021 aikana seurakunnan valitsema vastuuhenkilön toteuttaa yksinkertaisen, sähköisen kyselyn kaikille opiskelijoille ja koko henkilökunnalle. Sillä kartoitetaan heidän tarpeita ja toiveita. Kysely on hyvä toteuttaa noin joka toinen tai kolmas vuosi.

Seurakunnan vastuuhenkilön jalkautuminen

Syyskuussa 2021 vastuuhenkilö aloittaa jalkautumisen oppilaitoksiin, eri osastoille ja luokkiin sekä henkilökunnan ja oppilaskuntien tapaamisiin tutustumaan kampuksen arkeen. Yhteistyön käynnistämisympäristössä on ratkaisevan tärkeää tutustua. Graafisen suunnittelun opiskelijat voisivat auttaa oppilaitostyön mainoksen tekemisessä. Siitä tulisi esille, ketä oppilaitostyöntekijät ovat, miten ja mistä heidät tavoittaa ja mitä oppilaitostyö on. Mainosta voidaan jakaa osastoille, yhteisille ilmoitustauluille ja sähköisesti kaikille opiskelijoille sekä henkilökunnalle.

Yhteinen kohtaamispaikka tai päivystys

Syksyn 2021 aikana olisi hyvä aloittaa myös säännöllinen yhteinen kohtaamispaikka (tai päivystys). Seurakunnan työntekijä voi olla kerran viikossa aina samaan aikaan samalla keskeisellä paikalla, esimerkiksi ruokalan aulassa tavattavissa tee- ja kahvitermarien kanssa. Kaikki halukkaat voivat tulla vapaasti juttelemaan hänen kanssaan, mistä haluavat tai vain juomaan kupin kuumaa.

Henkilökohtainen kohtaaminen

Seurakunnan työntekijät tarjoavat läsnäoloa oppilaitosten arkeen. Keskustelu-seuraa ja kuuntelevat korvat ovat kaikkien opiskelijoiden ja henkilökunnan käytössä heidän tarpeidensa ja toiveidensa mukaan. Työntekijän kanssa voi sopia ajan ja paikan, milloin ja missä tavataan. Keskustelu onnistuu myös etänä.

Oppilaitostyön vuosikello

Oppilaitostyö elää oppilaitosten aikataulujen mukana. Vuosikello alkaa elokuusta ja kestää touko-kesäkuun vaihteeseen. Seurakunta voi olla mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa jo olemassa olevia vuotuisia tapahtumia ja juhlia, joita oppilaskunnat ja henkilökunta järjestävät. Vuosikelloa tulisi päivitetään kerran vuodessa.

elo-syyskuu:	IkaOlympiks eli kampuksen yhteisöllinen tapahtuma
lokakuu:	hyvinvointiviikko
marraskuu:	ehkäisevän päihdetyön viikko
joulukuu:	adventtihartaus, joulukirkko tai -hartaus, valmistujaiset
maalis-huhtikuu:	pääsiäiskirkko tai -hartaus
touko-kesäkuu:	valmistujaiset

Alla on esimerkinomainen listaus siitä, mitä kaikkea oppilaitostyö voisi olla, jotain näistä, mutta ei kaikkea yhtä aikaa:

- alkuinfot uusille opiskelijoille
- yhteistyö oppilaskuntien kanssa
- mukana tutorkoulutuksissa
- yhteistyö opiskelijahuoltoryhmän kanssa
- henkilökunnan tyky- ja virkistystoiminta
- opiskelijoiden ryhmätykset
- retket ja leirit, esim. Koivikkoon
- konsertit
- kriisipäivystys / kriisiapu
- puhelin- ja nettipäivystys
- taloudellinen neuvonta ja ohjaus avun piiriin
- henkilökohtainen kohtaaminen: läsnäolo, kuunteleminen, keskustelu-
apu ja rinnalla kulkeminen
- hengellinen tuki, rukous ja sielunhoito
- yhteistyössä toteutettavat tempaukset, esim. kauneimmat joululaulut,
ystävänäpäivä, vilttikirpputori
- vertaisryhmät, esim. mielenterveyden haasteet, yksinäisyys, suru
- teemalliset ryhmät, esim. elokuvat, hyvät elämäntavat, vapaaehtoistyö
- oppituntivierailut, luennot tai vapaasti valittavat kurssit, esim. etiikka, ih-
missuhteet, vapaaehtoistyö
- yhteisöruokailu: kokataan yhdessä ruokaa hävikkiruuasta ja syödään
yhdessä
- yhteistyöprojektit, esim. seurakunnan tilaustyöt eri koulutusaloilta

LIITE 4. Esimerkki oppilaitosyhteistyösopimuksesta

Yhteistyösopimus Oulun evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän ja Oulun yliopiston välillä

1. Osapuolet

Oulun evankelis-luterilainen seurakuntayhtymä ("Oulun seurakuntayhtymä")

Oulun yliopisto

2. Yhteyshenkilöt

Osapuolten nimeäminä yhteyshenkilöinä toimivat:

Yliopistopastori, Oulun seurakuntayhtymä
Koulutuspalvelujen johtaja, Oulun yliopisto

3. Sopimuksen tarkoitus

Tällä yhteistyösopimuksella sovitaan Oulun seurakuntayhtymän palkkaaman yliopistopastorin toiminnasta Oulun yliopistossa.

Yliopistopastori pyrkii edistämään monikulttuurisessa oppilaitosympäristössä tapahtuvaa arvokasvatusta sekä tukemaan Oulun yliopiston opiskelijoiden, henkilöstön ja koko yliopistoyhteisön henkistä, hengellistä ja sosiaalista hyvinvointia. Yliopistopastorin palvelut ovat kaikkien yhteisön jäsenten käytössä.

4. Yhteistyön periaatteet ja veloitteet

Oppilaitoksissa tapahtuva seurakuntien oppilaitostyö on valtakunnallisesti vakiintunut seurakuntien ja oppilaitosten yhteistyöksi.

Oulun seurakuntayhtymän oppilaitostyön periaatteet ja veloitteet:

- Työtä tehdään yhteistyössä yliopiston kanssa yhteisesti sovittujen periaatteiden mukaisesti seurakuntayhtymän eettisten periaatteiden lähtökohdista.
- Oulun seurakuntayhtymä vastaa työntekijöidensä ammattitaidosta, työn laadusta ja työnantajavelvoitteista.

Oulun yliopisto tarjoaa seuraavat toimintaedellytykset:

- Oulun yliopisto tarjoaa yliopistopastorin käyttöön toimitilat ja yhteiskäyttöisen tietokoneen, verkkotunnukset sekä pääsyn oppilaitoksen intranettiin sekä yliopistopastorin työn kannalta tarvittavat avaimet.
- Yliopiston sisäisessä tiedotuksessa yliopistopastori rinnastetaan henkilökuntaan.
- Oulun yliopisto tiedottaa yliopistopastorin palveluista opiskelijoille ja henkilökunnalle.

5. Yhteistyön sisältö

Oulun seurakuntayhtymä tarjoaa Oulu yliopiston käyttöön yliopistopastorin palvelut Oulun yliopiston Oulussa olevissa toimipisteissä.

- Yliopistopastori toimii yhteistyössä muiden opiskelijoiden hyvinvointiin osallistuvien toimijoiden ja koko henkilökunnan kanssa.
- Yhteisissä juhlatilanteissa ja tapahtumissa mukanaolo on osa yliopistopastorin toimintaa. Yliopistopastori vastaa käytännössä Oulun yliopiston toimintaan liittyvien ekumeenisten kirkkotilaisuuksien järjestelyistä (avajaisjumalanpalvelus, joulukuun pääsiäishartaus, promootiojumalanpalvelus).
- Yliopistopastori on opiskelijoiden ja henkilökunnan käytettävissä kirkollisissa toimituksissa ja sielunhoidossa.

Lisäksi paikallisseurakuntien papit tai muut ammattihenkilöt voivat tukea toimintaa yliopistopastorin ohjauksessa.

6. Hinnoittelu ja laskutus

Palvelu on maksutonta.

7. Sopimuksen voimassaolo ja irtisanominen

Tämä sopimus tulee voimaan, kun molemmat sopijaosapuolet ovat sen allekirjoittaneet ja on voimassa toistaiseksi voimassaolevana kuuden (6) kuukauden irtisanomisajalla.

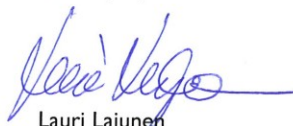
Kaikki lisäykset tai muutokset tähän sopimukseen on sovittava kirjallisesti ja molempien sopijaosapuolien on hyväksyttävä ne, jotta ne olisivat päteviä.

8. Allekirjoitukset

Tätä sopimusta on laadittu kaksi yhtäpitävää kappaletta, yksi kummallekin osapuolelle.

Oulussa 4.9.2014

Oulun yliopisto

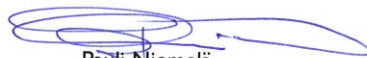

Lauri Lajunen
rehtori

Essi Kiuru
hallintojohtaja

Oulun evankelis-luterilainen seurakuntayhtymä

Pauli Niemelä
Oulun seurakuntayhtymän yhteisen kirkkoneuvoston puheenjohtaja